Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ◆ ЕРА, 16 АВГУСТ, 1984 ШУ. ◆ № 98 (6976). ◆ Мах 3 кеп.

Укх шера шин эзар совгІа гектара тІа шоаш хьалкхедаь ялат сихен дикеи чуйна даьккхар Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 35 центнер яьнай. Из планагІчул дикка дукхагІа да.

Из толам боаккхаш колхоза комбайнераша санна къахьийгад шофераша а. Цхьа минут ха йоаньац шоферий бехкагІа комбайнераша.

КІн-марса деноша къаьстта оасарле лакха йолаш болх баьб Чапиев Хьасана, Безребров Виктора, Боков Вахьаудина, Евлоев Махьмада, кхыбараша. ХІьта царна юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалхле яьккхай Чапиев Хьасана, 700 тонн гарта ялат хьаденад цо комбайнашна централни хьатта. Шоай плапаш дикка тІехххоачашъяй вокх шофераша а.

Тиъо шу совгІа ха я Чапиеа Хьасана шофер волаш къахьега. Массе хана болх беш хул цун грузовин. Иштта коэффициент лакха йолаш болх бе Хьасана вІаштІехьдоал машина лерттІа лелаярах а ший хан-ханнахьа эшаш дола технически гІулакх дарах а.

СУРТА ТІА: Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза дикагІвола шофер Чапиев Хоасбота Хьасан.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Даьхе лораеш гойтача денала сийна—къахьегама вахте

КОМСАШ ДУКХАГІА ХУРГЬЯ

Берриге советски мах а санна, фашистски Германи ина а яь Котало хьакха 40 шу дизара сийна йолча къахьегама вахте уьтт республикан комсаш лелаереш а. Уж цІеьнха а хьокаш ба шоаш хьалхагІа тІанйдаьча социалистически декхарашка, уж лакиду, ма хуьла дукхагІа комсаш чуя гІерташ.

Тахан тІем тІа гойтача денала сийна вахте латтарашта юкъе я «За трудовую доблесть» лха медаль енна йола коммунист Албакова Коку керте латта Наурски районерча «Калиновский» совхоза подрядни коллектива.

— К. Албаковий бригаде берригаш а 14 саг ва, — кхаш дуьц совхоза керттерча агронома Омаров Іаддал-Къьадара. — ХІьта цо гІулакх деш я 73 гектара тІара комсаш, амма плантаци моллагІа а хьогаргволаш сов дика гІулакхдаь я.

ХІьта из бакъ а лув. Лакха урагІа хьача комсий кІотаргий кийса мугІараш біарг ма кхоачча дІадолх. Іаламате йоккхача бахде сийнача лорда тІа (царна кІал Іоухкаш да доккхий, тІайоалла хІара бурилг йиза йола комсий гайдолгаш) сигала бесара Іатташ я — бордосски кочала лераш. МугІарашта а комсий кІотаргаша а юкъе оасар даш. Лаьтта цамгадаьккха ба. Из дІ комсашта гІулакх деча техниках хьакъалагІа пайда ийбарах хьахиннар.

Белгалдоаккхаргда ма механизмаша ваьха къахьегам аттача баккарал совгІа, чІоагІа овлай система а йолаш доза лаьста тІадаьна сапнорой овлаш дола оасар дІадоаккхаш хилар. Цу гІуланха бонкха ноэ а дохкха хьинар а ша. ХІьта «ПРВН-72000» яхача агрегатах доахкача урсаша атта тед цуя овлаш, мугІарашта юкъера дараш санна, иштта кІотарашта юкъердараш а. Ше беш бола бохх чІоагІа теркам тІабахийта беш хила веза кулгаца йолайолийтача машина ко бе доаллар, из ханнахьа йолаялийта а еза, соцае а еза, тІаккха зе дергдац цо комсий кІотаргашта.

— Хьалхара шу даь тха бригада кулгаца оасар ца деш сецаш, наха биццлуш латт дилла шоаш лелабах цел. Сенна беза из хІьта «МПВ-1» а «ПРВН» а санна йола механизмаш йолаш хилча. Цар болата баламаш тІа йиллай оаха оасарадарча къовсама эгтара дукхагІа къахьегам чулоацаш йола процесс, — йоах К. Албакова.

Духхьала механизмий гІонца лоаттабу комсаш лелаераша комсашта зе деча са доаллача хІаманта а лазарашта а духьала къовсам. Укх шера бархІазза тезай механизаторашта миллиона, гроздевой листовертка, клещепта, кхыча лазараштеа зенаш деча хІаманта духьала йола химикаташ.

Духхьала уж оперцеш чакхйоахаш даьча балхий боарам ма барра дІагойтара укх тайпара цифраш йоалаергьа вай. Духхьала комсий цхьан гектара обработка яра еза дукха хІама ца эшаш 1000 литр раствор. ХІьта из опрыскиватель йола цхьа заправка я. Дийнахьа 10—12 гектар йолча комсашта обработка ю хІара механизатора. Мал еш раствор?

— Дийнахьа 1400 центнер тайп-тайпара раствор кийчъю аз са — гІоачона Кашиков Сергееси Хадумов Хьуммден, — йоах растворни пункта вовкхагІволча болхлочо Хамзатов Хьамзата.

— Е 140 гектар йолча плантацена обработка ю. ХІьта совхозе дукха хІама ца эшаш 900 гектаре тІа я комсаш.

Лоаца аьлча, комсашта зенаш деча еррига са доаллача хІамашта а лазарашта а духьала къовсам лоаттабара [illegible] гІа дола доза хий массел раствор кийчъе езаш хул тхо. Бих бетта бийсана мара ца соцаш болх беш хул 13 трактор.

Таханара дя хьатІакхоачаш бокьонца оасарах, лазарах, зенаш деча са доаллача хІамасх бокьонца цІеньаь я комсий плантаци. ХІьта укхаза кхачаш латта хьувкъам лакха а ба.

Массанена а дола масал да боахама расчет юкъейоалаяь Албакова Кокус кулгалду барт бола подрядни коллектива. Цо геттара дукха къахьийгад планови бар бела ца Іеш, планах лаьрхІачул тІех бола хьувкъам чубара. ХІьта цу бригада план дукха йоккхагІа ма йий кхьча бригадачул — юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 63 центнер. ВІаши нийсьаро аргда вай — кхьча бригадай план 50 центнерага а кхачаш.

Лакхача сакхетама дисциплина, бригадира а бригада берригача члений а гоезал лакха хилар, цхьан нарядах, болх баро, лоархІар тІехххьара хьатулар — чубеша хьувкъам а болаш, дагалаьца хІама хиарон хІаравар ший ноз ца кхобеш къахьегаш хиларон, плантаце дай шоеех лархІаро — цу дерригае йиш хилийтар комсаш лелаерий Шурховенкая Ниная, марн сесаги долча ГузаревичтІар Михаллеи Нинай, АшахановгІар Сайлахапея, Аушурен, ИслевтІар Яхийн Анатолея, подрядни коллектива берригача члений укх шера де дезаш хиина деррига игротехнически гІулакхаш дикагІча ханашка а дида а чакхдаха. Іаламате доккха гІо дир бригадана механизаторашна Хасанов Адамен Зопуев Мовсарел.

Эгтара хьалхара бараш хьайийлвар, еІар, ханнахьа тоаьлча шпалерех дІайийхкар укхаза комсаш, кхоза обработка йир мугІарашта юкъе а мугІарагІа агІача комсий кІотаргашта юкъе а, шоза дика подкормка йир, хий диллар, хІанз ль йоалаш латт сийнача побегашта еш йола ченанкен уж хьалъехара балхаш. Яьльнай бардоссин ковчах а етташ комсашта еш йола бархІагІа йола опрыскивани. «БИ-58» яхача препаратаца цхьа специальни опрыскивани яьй гроздьевой листовертка нкоалагІча поахале духьала.

— Карарча шера лакха хьувкъам чубара де мел дезар дахь дахьнад тхо, хетаргахьа, — йоах Албакова Кокус. — БІарс гІадбуташ а хьинар айдеш а дикача хьала тІа я тха комсаш. ГІулакх диэза чакхдаккхара, хІанзчул тІехьагІа а хІезига къахьега дезаргдац тха: гаргарча денощна диллла деза шоллагІа хий, дика кийчъе еза еррига техника а инвентарь а комсаш чуэцара. Керттерчар да тха моттигашка ца хула тайпара бола лакха хьувкъам ханнахьа а дина а чубар.

Шорттига хьальнйду бригадира дохкха гІа, гучадоаш дика тоаденна комсий гайдолгаш.

— Гой шоана?! — Іаламате гІадьлха я Коку. — Хой шоана укх кІотаргах масса гайдолг доал? ВІаь вурийтта... Царех-м 11—12 килограммал тІех дика продукци хург ма йий. Шено яц хІара комсий кІотарг яц иштта. Цхьабекъда, оаха лерхІачох, хІара кІотаргах дала дола юкъера лаьрхІача [illegible] гайдолг.

Бригадира дуьц новкъостана Юнусовен Хасуханоеи кулгалдеча «Восточныйн» «Новогрозненскийн» яхача совхозий цІа хеача бригадай хьалхагІа тІанйдаь хинача социалистически декхарешка, цІаьха а хьажа а хьеча, уж лакхдара йола [illegible] ва шоай коллективо ръьла а хиина тІаьдарах. Оаха газета тІа дийшад цунах.

— Тхо хьенад тхоай ле[illegible] уж, — дІахо дуьц К. Албакова. — Оаха дош денад оахош гІулакх деча 73 гектарах хІаране тІара 80 центнерах кІезигагІа йоацаш комсаш чуя.

ЦІаьхха а біарахьежар Албакова Коку комсий кІотаргашта, ела а къежа аьлар:

— Оаха-м хьы а дукхагІа чуя маг комсаш. Дукха дукхагІа. Со цунах тийша я. Ишта уйла йолаш ба са новкъостий а. Из хІама дергда оаха Котало хьакха 40 шу дизара сийна.

П. ГАГИЕВ.

ДИКА ХОАМАШ

КХОАЧАМЕХ ЛЕРТТІА ПАЙДА ЭЦ

«Чечингсельстрой» тресте чуйоагІача Грознески аьшкабетони конструкцей заводе коллектив ше тІанйца социалистически декхараш толаме кхоачаш тІехххоачаши дара тІадерзадаь цо хий деррига низаш.

ДІабахача ворхІ бетта договорни декхарех гІишлонхошта продукци лоаттанра план толаме кхоачашъяй завода болхлоша. Паччахьалкхен планал совгІа маьхала яьккхай 90 эзар совгІа сом мах бола тайп-тайпара продукция. Заданел совгІа арахийцай 295 эзар сома маьхи ашкабетонни, столярни изделеш, маркхал, бетон, кхыйола гІишлон продукция. 93 эзар сом мах бола нормативно-цІена продукция. Къахьегама оасарле лакхъяра задани 28 процент тІехкхоачаш а яь, цул чотагІа хьаьва планал совгІа ара мел хийца продукци. Кийчъеча продукце дикал боагІача боарамал лакхагІа хилар. Ассортиментах продукция арахециинга а дика вІаштІехьдаькхад укхаза.

Уж толамаш доахача социалистическа яхье хьалха латташ а Бабаян Егиши Леоновича кулгалдеча столярий-станочниий бригадан Муслуева Іабдулла Дашаевич керте латтача арматурщикий бригадан коллективаш. Хьеш йола продукци дикен тІехдикен хулийташ, хІара сменагІа нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар. Цудухьа дин шера задани кхоачаш а яь, пятилетка тІехххьарча шера чотагІа къахьегаш я уж бригадаш.

●

ЛАЬРХІАЧУЛ ДУКХАГІА

Къахьегама вахте а этта шоай хьинар кхо ца деш къахьегача «Грозэнерго» шоллагІча теплоэлектроцентрала энергетикашта къаьстта дика толамаш доах пятилетка дийлагІча шера. Электрически йІовхалеи энергиях хара, из дІаяхийтара ворхІ бетта план тІехххоачашъяй цар. Паччахьалкхен планах лаьрхІачул совгІа цар яьккхай ворхІ миллион киловатт-сахьат электроэнергии 17 эзар гигакалори йІовхала энергии. Из де цар вІаштІехьдаьнна оборудоване бахха технологически режим даим нийса лелаярах. Доагоре-энергетически ресурсаш кхоара тІехьа къовсам лоаттабарах цар укх шера кхоадаьд 789 тонн условни доагор.

Белгалбаьккхна дика къахьегаш ба укхаза турбина вовкхагІвола машинист Полубояров Михаил, электромонтераш Лосев Григорий, Жуков Михаил, Степанченко Юрий, мастер Сомов Виктор, маляр-штукатур Зайцева Зинаида, кхыбараш.

●

ВАРХІ БЕТТА ПЛАН ЯЬЙ

ЦхьайтталлагІча пятилетка декхараш кхоачашдеча боккха къахьегама толам баьккхаб МагІалбикерча бурувдеттараша. Ханал хьалха, тахан цар кхоачашъяй укх шера хьалхарча бархІ бетта бурув тохара план. Паччахьалкхен планал совгІа шин эзар метр бурув техад мехкдаьтта лехараша.

Из толам боаккхача оасарегІа къахьийгад лакха гоезал йола бурувдеттараш А. З. Гадаев, Г. Г. Попхадзе, Е. Т. Вадалов, керте болча бурув деттача бригадай, буру тохарий Г. А. Цечоева, Н. И. Чеботаева, А. Г. Кучеров, Х. Х. Центроева, кхыбараша кулгалдеча сменай коллективаша. Лаьттан ченаш техникашта юкъе яьркача социалистическа яхье хьалхарча моттиге латташ хьайоагІа уж коллективаш.

Малгобекера бурув деттача бригадашта юкъе эгтара хьалха укх шерара балха план кхоачашъяьй Г. Г. Попхадзе кулгалдеча бригадерча бурувдеттараша.

ХЬИНАР АЙДАЬ

В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтте чакхдоахача заводе массеж кІира хьалхагІа предприяте директор керте а латташ йола комисси вІашагІъелар, цо белгалъяьр Сийлакь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало хьакха 40 шу дизара накъа болаш чакхйоахаргйола мероприятеш. «Котало 40 шу дизара — 40 хьинарера къахьегара кІира» яхача девизагІа шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш ба хІанз заводе мехкдаьтта чакхдоахача установкий болхлой.

Дукха ба заводе къахьегаршта юкъе Сийлакь-боккхача Даймехка тІема ветеранаш, уж 99 саг ва. ХІьта цигара тІем тІа баха цІа ца боагІаш бисараште оттаь мемориал а предприяте кое. Цу тІа дІаязьдай Даьхе лореш байнарий цІераш. «Завод тІема ветераша» яхаи я хІанз хьаь ялайоалла стенд, цо дика довзийт цу халача хана къахьегамхоша карагІдийннараш.

Котален денна накъаболхаш заводе болхлоша лелаеча яхье хьалхле лелаеш ба цхьоалагІча цеха 5—6 оалача установка къахьегараш (установка начальник Л. Амхадов), хьинаре къахьегаш ва цхьайттаьлагІча участкера Невекин Михаил Степанович, из тІама тІа дакъа лоацаш а хиннав.

ДОККХАЧА ЦІЕЙНА НАКЪАБОЛХ

— Сийлакь-боккхача Даймехка тІем тІа советски халкъо Котало хьакха 40 шу дизаре дикача къахьегама толамаща накъабаха дагабье тха водителаша тІайидд декхаре социалистически декхараш, — йоах № 1 йолча пассажирски автотранспорта парка партийни организаца секретара Дидаев Арби Зайндиновича.

Ала деза, ер шу дІадоладелча дениз коталон цІейна дика накъабаха гІертам цу предприяте водителаш тьабоагІаш хиларах. Цунна тешал деш да, машера рейс ца еш цига наггахьа а водитель ца хилар. Цул совгІа, тІама дуьхьа къовсам а лоаттабеш, ер шу дІадоладелча дениз цар машера советски Фонде дІадаьхийтад цхьа эзар 670 сом ахча.

Къаьстта а дика беза цу Котален мах цига бахт беш болча тІем тІа дакъа лоацаш хиначо наха. ХІьта хІанз цу доккхача цІейна деррига советски халкъ накъадоача хане цар хьинаре къа а хьегаш бакха тІа масел гайт шоаш уллу къахьегараш. Масала, царех а диспетчер Л. Лащенко, № 1 йолча автобригада бригадир, коммунист Б. Артеменко, водитель А. Ивченко, слесараш коммунист Г. Криво, Д. Степович, кхыбараш. Еррига автопарка сий дІа цига болх беш воло 15 саг — тІама доаккъашо.

— ХІанз юха а машера рейсаш а лаьрхІад оаха, — йоах парторганизаца секретара.

С. АРЧАКОВ.

ЛЮЦЕРНА ГИ—ДУКХАГІА ДАККХА

БАРТ ХИЛЧА

«Надтеречный» яхача комсаш лелаеча совхоза директора Хамидов Іаьлас ший кабинете тІайийцар тхо. Из вола дахаде біаргадайнадар [illegible] боахама кхаш. 1000 гектара тІа йийдай совхозе маьхера доахъара а дІадув ги доалла а культура йола люцерна. Дукхача моттигашка соахка дІайийна а гектаре нийлха а я. Паччахьалкхена ги дІадалара план мелли совхоза, аьнна оаха хьаттача, цо гІийло веза а къежа жоп делар:

— Астрономически я 1145 тонн, хІьата тхога дукхагІа делча а 50 тоннал тІех долалургдац. Цхьабакъда, халаш, йоккхо прогресс я шоана из: соахка 35 тонн сиван оаха.

Шеко йоацаш да совхоза агрономически служба цІенхашттара гІалаташ дах хинар. Мишта йоцъахьа йиш яр севооборот. Из хІама-м хила ма хиннадий, долче, тоаде ма дезий из гІулакх. Юххьанца хьалхе а баькхача кийчача новкъа бахар совхоза механизатораш. Дурдыев ХІарони Закаев Сайпин хьекха а хьекхе касарагІа юьллар люцерна. Болх дика бора, Норма 9 гектар йолча цар хьакхе Іоювлар ткъаь гектара тІара буц. Халхъа тІахьокамхой мелла нхача а, ца хьекхаш йита моттиг короагІапар. Фуд укхаза цецвала везар? Еррига совхозе бокхаш бола говзачаш ма бий уж. Цхьабакъда, уж гІадбуташ хІама дацар. Сатоссаш латтача хана бувлар уж балха ара, ди дІохдеача болх социйтар (люцерна хьакха йиш яц йІайхача хана, хІана аьлча ги Іодоркаргда), ди шелдала доладелча юхаболалора хьакха, ах бийса яллаца болх ца социйтац. Комбайнерашта ховра буц вар йолаш латтилга. Касарех улла йоагІаенна буц укхаза оатар, цул тІехьагІа хьатта дІа а ехье вентиляторца мух хьетийтар. Цу методах «активни вентиляци» оале а, амма пайда кІезига боалар цунах. Мух чакхбалар вІашкатоІаьча аьттача баьцах, цудухьа вар йолар, хьа ца доалаш ги а дусар. Йоккха опыт йолаш бола люцерна цІеньеча машина машинисташ Сейт-Ахьмад Такаеви Сала Джабраилова а вар цу хьала фу дергда ца хоеш.

ХІьта керда директор дерригне духтІаьвьина а вацар. Амма Хамидова хьаттар механизатораша фу де деза аьнна. Цар аьлар болх цу методах бе йиш яц. ТІаьккха фуд дикагІдар? ДикагІдар дар хьекха буц теда а ца тедаш ше йолча бесса хьатта дІахахьар. Вахха ярахка езар пресс-подборщикаш, яхь хІама эшацар. Из дир укхаза. МалагІа пайда баьлар цунах? Пайда укх тайпара бар: хІара гектара тІера 1,2 центнер фу чудахь «Надтеречный» совхозе тахан. Хьадха дагадоха йиш а яцар цу тайпара хІама.

— Шин біаь гектар совгІача кийда тІара чуденад оаха ги а йол а,— йоах Хамидова. — ХІаккхе а хий дулаургда оаха мукъадаьнначи хьатта, тІаккха шоллагІа гулдергда ги. Вовхана оранжаве баьбац цу методах болх. ШозлагІа хьокха я хьокхаш ги даьккхадац. Хьахха буц духхьала хьа хьокхар оаха.

Иштта бора ги кийчдара болх «Верхненаурский» комсаш лелаеча совхозе а. Вохама механизатораща мел хало тІаот біаргадийра тхона люцерна йийнайн цхьа нхай тІа дахадолаш. «Надтеречный» совхозе а санна, люцерна ги дІадийнад укхаза шера ряд йолча прогрессивни методах а ца дуьш, сплошной метод оалаш йолчунца. Сов листа хилларагІа геттара эсала да баьла мергІилгаш, дукхача моттигашка буц йоцай. Вовкха говзанча хила веза, комбайна жатнаца мергІилгаш хьалохьадара. Цу тайпара бола говзанчаш ба механизаторий Дукаев Іаьла, Шатуев Мовлад, Черзисханов Муса. БІарг тІера ца боккхаш буц мишта хьокх хьокхаш ба отделене агроном Хушаев Алтии доакъар кийчдара гІулакхах бола бехктокхам тІалатташ вола НГІАССР Лакхехьарча Совета депутат Хамкмурадов Зала. ТІехьарчох дуьцаргда вай. Дукхача хана керте лаьттан из шурийтоварни фермана. ТІехьарча шеранна тІа-тІа вогІа лела даьлар совхозе доакъар кийчдара гІулакх. ВоагІаш бола тІахьокам бацар цу дакъе. ТІаккха из болх шийла дІатІайийсар Хамкмурадова.

— Тахйи хьалхарча плане латт тха гина йийна люцерна чуэцарга, — аьлар тхега совхоза партийни организаце секретарь — Намаев Сайпуллас, — партийни организаце а халкъа тІахьожама группа а цІенхашта тІахьожам лоаттабу цу гІулакха. Болх эгтара сихбенача хьева наст-наста нийсалу техника талхаш моттигаш. Цудухьа технически гІон служба даим кийча я еха комбайн, автомашин, трактор тоае. Дика хьехаш беннаб тхона люцерна, — дІахо дуьц цо. — Шерача мугІарий методах из дІве доладала деза тхо, орошенех бизза пайда а ийбеш.

Люцерна тІехххьарча хана «бочагІа» хулаш йоагІа боахама кулгалхой. Оалаш да, опыт шереш дІахьарга хьеме Іоа аьле. Дика болх ба укхаза шоай гІалат кхетадаь, амма дикдалийта йиш яц, лаьтта экспериментальни полигон ца хилар.

К. ШАНХАЛОВ.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГІОЛЛА

ЛЕНИНГРАД. Нева дельта. Невски губа. Фински залив цхи біаьзза зІамигъа хьахьокхаш йола гидравлически модель кхачай ленинградски Іилмахоша. Гидротехника Еррингсоюзни Іилматоткама института болхлой эксперимент е болабенна. Царех хьахулаш дараш хий чухьедарах города лораеш йола комплекс тъахъераний [illegible] дарга.

ШУЯ (Ивановски область). Эгтара доккхагІдола кха дийнда дІаоттадаьд узбекски мелиораторашна «Чкаловский» совхозе. Массехк шу хьалха 700 гектар хула массив аххь гувхаш мара хІама тІайолаш яцар. Цигера хІанз гектара тІара 25 центнер ронь чуэц механизатораша. ХьатІадоагІача аьхки, дукхача шерашка дІакхала культураш чІоагІъенна аьлча, боахамо шоза дукхагІа хьувкъам бовккхаргба. Цо торо хулийтаргья дукхагІа общественни хьайбаш леладе.

СКАДОВСК (Херсонски область). «Хьетт-элеватор» яхача маршрутагІа деррига гІулакх ше дергдолаш дІатІанйцад райсельхозтехника транспортни отрядо. Района боахамашна кердача хьувкъама ялат патчахьалкхен амбарашка дІакхахьара цуьна йишар еррига а 40 автомобиль, хьалха дІахача шерашка хинарех кхоаза кІезагагІа. Из болх толамо дІабода прицепех автопоездех кийса пайда эцар баьван долаш.

ХАРЬКОВ. ШозлагІа энергоресурсех пайда эцара инженер хургволаш гІулакх юкъедоаладаь Харьковерча проектни тоахамеи организацеша. Цига болх бе хьийцаб мехка эгтара хьалха цу профилагІа специалистий кийчбе йоласначу моттигерча инженерно-тІешлои института выпускникаш. Къона инженераш, масала, металлургически заводе агрегатаншкара хьайоагІача йІовхала утилизаци яра чертодаш кийчъе езаш ба.

САРАНСК. Автомобильни хьийхьнахь дехкарех царна эксплуатаци яран Мордовски управление болх бе йоласнай специализированни цехаш. Укхаза арахецаш хургда тІаьш техкара ноаха конструкцей деррига тайпаш. Цо торо хулийтаргья республика дукхача боахамашта юкъера нийсъан дахна.

ВОРОНЕЖ. Автоматизированни проектирование системаш кийчъяран царна эксплуатаци яран бола специалисташ укх шера шера кийчбе йолургья политехнически институт. Цу гІулакха дуэ вІашагІтехьдай кердагІа йолча вычислительни техникаца кийчъаь йола кафедра. Хьайийллай аспирантура, хьалий диссертацешта защита яра йола специализированни совет.

(ТАСС).

«ПРОГРЕСС-23» НИКЪ БЕШ Я

ТАСС хоам

«Салют-7» яхача орбитальни Іилман станце дІахо болх белга Іалашдара программе хьежна 1984 шера 14 августе московски ханах 10 сахьати 28 минути яьлча Советски Союзе урагІдахийтад «Прогресс-23» яха автоматически новкъаш кхухьа кема.

Кема урагІдохийташ я дерхІаш хиннар ца цига дІаухийташ йола материални духь-духьа новкъаш орбитальни станце хьалхоачадейта.

Укх тайпара параметраш а болаш даькхад «Прогресс-23» яха кема орбите тІе:

— Лаьттан тІехена эгтара дукхагІа гаьнадалар — 287 километр;

— Лаьттан тІехенна эгтара кІезигагІа гаьнадалар — 194 километр;

— го бокъка ха — 88,8 минут;

— наклонени — 51,6 градус.

Телеметрически информаце даннеех, автоматически новкъаш кхухьача кема бортера тІарча система болх лерттІа бу.

ЮХА А КОТАЛО

Укх шера цхьайттазлагІа Еррингсоюзни социалистически яхье котъаьннай Аргунерча ялат дІачуийдеча предприяте коллектив. ШоллагІча квартале доккхий толамаш дахарах цун еннай СССР заготовкий Министерства, отрасла профсоюза ЦК карара хара теле. ЦІе байрах.

Аргунцаша дика толамаш даьхад деррингача техникоэкономически хьокхамех. Хьалхе лелаечарна юкъе ва слесарь Мураев Залаудин, болхлой Х. Садуева, А. Сатаева, К. Егоров, кхыбараш.

Дика кхоачашъяь предприяте ворхІ бетта план а. ХІьта укх деноша паччахьалкхен комиссе дика оценка ела хьайкІаш хьачуйцара лаьрхІа кийчъянча технически база.

1984 ШЕРА 15 АВГУСТ ХЬАТІАОТТАШ ХІАРА КХОАБАЧА ІАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(кг)

Районаш	1984 шера	1983 шера
Наурски	9,2	8,8
Грозненски	8,0	7,2
Надтеречни	7,8	7,9
Ачхой-Мартановски	7,4	6,5
Шелковской	7,0	6,8
Гудермесски	6,7	6,4
Шалински	6,6	5,5
Назрановски	6,2	5,7
Сунженски	6,2	6,3
Урус-Мартановски	6,1	5,5
Малгобекски	5,0	5,5
Республикехь гІолла	7,1	6,7

Социалистически яхьа дневник

ДЕРРИГА НИЗАШ—ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА!

Лакхъе производства эффективность

Хьалхарча ах шера шоаш дакъа къахьегама толамаш чӀоагӀ а деш, цхьайтталагӀча пятилетка дикъагӀча шера шоллагӀча ах шера Нохч-ГӀалгӀай АССР къахьегамхоша шоай деррига низаш тӀадерзадьад 1984 шера еррига пленови задениш тӀанийце декхараши толама кхоачашдера, кӀаьта укхаза цар къаьстте чӀоагӀа терко яь юкъарча производства эффективность лакхъяра.

Уж декхараш толаме кхоачашдере производственни коллективашке балзаш ду цхьаболча участкашка тӀехьадоаш хилар дӀадаккхара. Хьалхарча дакъа хьинаре къахьег производственни мощностел мегга дикагӀа пайда ийбара, къахьегама осарле лакхъяра, дисциплина чӀоагӀъяра, кхыдера белхаш дара.

КПСС XXVI съезда цхьайтталагӀча пятилеткана лоархӀа тӀанийца йола социально-экономически программа кхоачашъеча лоархӀама да къахьегама осарле лакхъяр, производства новаторий дикагӀйола опыт юкъензахьар.

Цул тӀехьагӀа хиннеча КПСС ЦК Пленумашка белгалдьаьхад вай экономика дегӀакхувьяра къахьегама осарле лакхъяр лоархӀама хилар.

Республикерча производственни коллективай йоккхий торонаши кхоачамаш да юкъарча производства эффективности къахьегама осарлен лакхъяра.

Республикерча дукхача предприятешка керда техника юкъе а нӀуьрлаш эргайеш производство, чӀоагӀъю къахьегама дисциплина, юкъекхуза бригадни форма, керде тӀа лохду дӀадаьккхаш дар, кӀира болхлочо дӀаларьрхӀеча дукхагӀа хулийт аракхаш йола продукци, хьадда кьоасам лоаттабу производства эффективность лакхъяра.

Вача балха итогаш хьахьохача дукхача производственни коллективаша толаме кхоачашду лоархӀаеча цхьа процент къахьегама осарле лакхъяра тӀанийца социалистически декхарещ. Республика ерига промышленность хьайцача къахьегама осарле лакхъяра ворхӀ бетта пен 101,8 процент кхоачашьяьй, цу дакъае союзни доалахьерча предприятеша — 101,9 проценти республикански доалахьерчар — 102,5 процента.

Къахьегама осарле планал совгӀа лакхъяра, лоттабеча къасамо дукхача коллективаша дика толамаш деьнад. Цу тьокхана план тахкоечьчьай «Севкавнефтегазпереработка» производственни объединена коллектива 11 процент, «Промавтоматика» НПО опытни, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, Биохимически заводий коллективаша — 3 процент, цементни завода коллектива — 4 процент, гӀишлон управлене Грозненски аьшибетона конструкцей заводен Грозненски ремонтно-механически предприятеи коллективашо — 6 процент.

Цу предприятешка а кхычеча а къахьегама осарле лакхъяларца цхьана арахеца продукци дукхагӀа хиннаге а белгалдаьха дезаш да.

ТӀа мел хилийта продукце къахьегама осарле лакхъяра чотах лыхаьнний «Оргтехника» кхача СССР 60 шу дизаре цӀергӀа Грозненски производственни объединене, «Промавтоматика» НПО опытни, «Пищемаш», Карабулакски химически реагентий заводашна, Сунженскни, Ермоловски мехлесхозашка, Ассиновски консервни завода, кхычахь.

Совзка укх зама хиннечул эггара дукхагӀа къахьегама осарле лакхъяьй «Промавтоматика» НПО опытни заводе — 9,7 процент, Биохимически заводе — 21,1 процент, Гудермесски «Мединструмента» заводе — 4,4 процент, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводе — 11 процент, электроремонтни предприяте — 15,6 процент, цементни заводе — 16,9 процент, «Чечингсельстрой» треста аьшибетона конструкцей заводе — 28,1 процент.

Цхьабакъда, дукхача коллективаша шоай планаш тӀанийце декхараши кхоачашдера кайре къахьегац. КӀезиге моттигаш нийслац цхьан производственни объединена, промышленни предприяте хьинаре къахьегача бригадашта, звеньашта, белхлошта уьрв тӀехьабусараш болаш а.

«Вай хӀамачул тӀехьагӀа а дукха болх ба безе сихха бол-

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

хам дегӀаккхувьяре, къахьегама дикагӀйола методаш йоаэийташ аш бола пропаганда тоаяра, — белгалдьаьхар новкъесте К. У. Черненко. — ДикагӀйола опыт дӀайоржаелта тӀехьатеттар а экономически дахье доле за да, беррига мехи хьанийцеча дакха хоелуш а да».

Къахьегама осарле лакхъяра план кхачаш ца хь, хьиттал из локхъе производственни коллективаш а республикина.

Къахьегама осарле лакхъяра 1984 шера ворхӀ бетта план кхоачашьяьй «Трансмаш», Грозненски Нестеровски консервни, № 5 йолча малх ача заводий коллективаша.

ДӀаво ле мегаргдоацаш гӀулакх да цхьайолча предприятешка къахьегама осарле лакх ца ярал совгӀа, совзка ворхӀ бетта хиннечул из лозъяр. Царех я Ачхой-Мартановски мехлесхоз, Советски лесхоз, Назрановски трикотажни фабрика, Грозненски Октябрьски консервни заводаш, «Металлиста завод».

Хоаш ма хиллера тӀехьаоса предприятешка эсала пайда ийбу машенаш оборудованеш, ледара а къахьегама дисциплине, шеашта тӀачоагӀьяьча участие дакъ декхарашкара хьадекхаре боле белтонхам.

Къахьегама бола пайда ийбалга дӀадоаладь дезе хӀара предприяте порядок аш, планаш, договорни, исполнительски дисциплина чӀоагӀъеш.

Дукхача производственни коллективашка чӀоагӀъяьй къахьегама дисциплина, балхара дӀабуалаш бола болхлой кӀезигагӀа ба, кӀезигагӀа йоаь белза ха а.

1984 шера хьалхарча ах шера йоаш йола балха ха кӀезиг а еш, хӀара болхлочо дӀалаьрхӀеча арахеца продукци дукхагӀа хилийтай «Красный молот», «Оргтехника» ПО «Электроприбор», «Промавтоматика» НПО опытни, «Союзавтоматстрома» ВНПО опытно-экспериментальни, Биохимически, Цементни заводашка, кхычахьа.

Цу предприятешка совзка укх зама йоаль хиннечул кӀезигагӀа балза хе йоаьй къахьегама дисциплина чӀоагӀьярах, администрацие болхаларах балза ца боагӀаш бусаш боле болхлой кӀезигагӀа хилара, прогулаш кӀезигагӀа ярах.

Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра дакъе деш хӀама дац.

Къаьстта чӀоагӀа оарц деккха дезаш гӀулакх да республикерча цхьайолча предприятешка 1983 шера хьалхарча ах шера йоаьчул дукхагӀа балха ха йоаь хилар. Царех я «Грознефтеоргсинтез» производственни объединени, Сунженски мехлесхоз, Назрановски трикотажни фабрика, швейни производственни объединени, Асиновски консервни завод, дукха комбинат.

Дукха болхлой балзаре дӀальа бувлаш хувцавулга а чӀоагӀа Ӏатташ да производствена.

Къаьстте дукха болхлой хувцалу республикерча кирпичи, консервни заводашка, кхачан предприятешка. Хьалхарча ах шера хувцабенна болхлой хилар «Чечингушстройматериалы» производственни объединене кирпичаш еча заводашка 41,1 процент, Грозненски консервни заводе — 41,5 процент, Сунженски консервни заводе — 44,2 процент, Октябрьски консервни заводе — 60,9 процент, Назрановски малх еча заводе — 40,9 процент, Серноводски минеральни хиш деча заводе — 48,9 процент, «Ачалуки» хача минеральни хиш деча заводе — 35,1 процент, мехарони фабрике — 35,1 процент.

БӀарчача денойша болх ца беш латташ а сменаш хувцаьуча хана йоаш хьалхарча ах шера республика гӀоле йоаль балха ха 11,5 эзар сага-ди а 21,8 процент хилар еррига йоаьчо балха хенах, совзка хьалхарча ах шера йоаьчул 55,3 процент дукхагӀа.

Уж балзаваш нийсденера дика дукха балза ха йоаьй республика кхачанаш бӀгача промышленность предприятешка. Швейни производственни объединене хьалхарча ах шере йоаль балха ха хилар 2,3 эзар сага-ди, е хӀара болхлочо йоаьар цхьа ди гаргга ха я. Назрановски трикотажни фабрике йоаль балха ха 1075 сага-ди, е хӀара болхлочо йоаьар 1,2 ди.

Дукха моттигаш нийслу производственни объединенешкеи промышленни предприятешкеи смена чакхъяьннечул тӀехьагӀа е болх бейтеш. «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене нийтте бейта болх 52,3 эзар сага-саьхьат е 0,6 процент, «Терекнефть» производственни объединене — 24,2 эзар сага-саьхьат е 1,1 процент, гӀишлон управлене Грозненски аьшибетона заводе 26,8 эзар сага-саьхьат е 4,2 процент, Назрановски трикотажни фабрике — 17,5 эзар сага-саьхьат, 2,2 процент.

Дукхача предприятешка салоӀача деношка а тӀехьа болх бейт. Хьалхарча ах шера салоӀача деношка ба болх 36,9 эзар сага-ди хилар, е хӀара болхлочо дӀалаьрхӀеча 0,7 ди. СалоӀча ворхӀ дийнахьа болх бейтаб Назрановски трикотажни фабрике, Самашкински консервни заводе — 6,6 дийнахьа, Грозненски аьшибетона конструкцей заводе — 4 дийнахьа, Нохч-ГӀалгӀай химически заводе салоӀача кхьи акх дийнахьа болх баьб хӀара болхлочо.

Къахьегама дисциплине чӀоагӀъяр лоархӀамагӀа йола резерв а къахьегама осарле лакхъяраӀ хӀара балха участие цох биза пайде эш а беза.

ХӀара производственни коллектива сийлен декхар да цхьайтталагӀча пятилетка дикъагӀча шера план хенал хьалха кхоачашьяр юкъарча производства эффективность лакхъяра.

МЕХКДАЬТТАГА КХАЧА ГӀЕРТАШ

РЕПОРТАЖ

Алханчуртски долине я Малгобекски мехкдаьтта бурув тохара белхий управлененна чуйоагӀаш йола № 21 йола буровой. Цу оагӀорахьа водача хана гаьнаре а зе йиш я лакха урагӀъаха ягӀа мехкдаьтта вышка. Укхаза хоза Ӏалама моттигаш я, хӀаьта гуша тӀа ягӀача цу вышка толхадац Ӏалама хоза сурт, из тоаш я цунца. Цуна гарга мел гӀорт дукхагӀа къоасталу бурув деттараш, чуйнна болх беш ба уж. Районе шоай буровой цӀи дӀахазийта за царех хӀаравар, хьинаре къахьегаш хиларах производственни декхарех эггара дикагӀ лоархӀаеш а управлене коллективашта юкъе хьалхе лелаеш а хьайоагӀа буровой коллектив. Белгалдаккха деза, дукхагӀча дакъе укхаза къахьегараш магирхой хилар, шоай болх ӀӀай ноч тӀайийха бе йиш йолаш беце а из кхычуша хувпа дага а доларгдоацаш ба къона болхлой. Царга хоза тов тӀаьвха, мехкдаьтта хьак етталу сиццовнаш, пхьоцаш хьал а хьекха балха моттигашка латтар. Ер деррига сурт бӀаргадайча моллагӀчунна дог оттаргдар пхьарсаш хьал а хьекха царна уллув дӀаотта.

ХӀанз укхаза болх кхехкаш ба. Шишков Алексей Ивановнч мерте латта бурув деттарий бригада цхьан сменах берхӀ метр кӀоарга бурув а теха чуйхай, цул хогаметта дӀаэттай цхьаьаха смена. Установка тӀа болх беранта юкъе ба шин новхалах боле пах, царех ба йоккха балха а вахара а опыт йола къоначар хьсамчаш Попхадзе Гурами, Минасов Юрий, цар гӀончаш, гӀьона болхлой Занкин Игорь, Федоренко Николай, Шерея Николай.

Царна гаьна йоацаш лоӀбета марихал хьо а нийца къоначa операторща - коллекторща Каслева Верайца цхьана цунга хьожаш я гоеза специалист А. А. Жердьева. Вешта аьнча, укхаза цхьа сагӀ вац балха ханах минута а зехьа йоеш царна хов цкъаза йоаль минута а балха толама Ӏатъкъаш хулга.

— Цхьайтта бутт ба тхо укхаза бурув тохаш дола, — йоах буровой начальника Г. Г. Попхадзе. — Шера пленагӀа 1800 метр бурув тоха дезача, баха 1870 метр тохаргдаьхна социалистически декхараш тӀанийцад. ХӀаьта ер шу дӀадоладелча деиз цхьоалагӀча августага кхачаьца 2091 метр кӀоарга бурув техад. Оаха хӀанзал кхоачашьяьй даь шера план, цул совгӀа кхы тӀа а 607 метр бурув а техад.

Гуш ма хиллара балхах халонах къехка тайпа бац укхазара бурувтохараш. Укхаза бурув тохача цхьайтта бетта баь болх — 4496 метр кӀоарга теха бурув.

Яхайтта шу дехаьад Г. Г. Попхадзе Малгобекски УБР болх беш вола. Даьнь а велавенна, кадай, хьинар долаш хиларца вовз из укхаза. Цудухьа боча Григорич сал цох мехкдаьттахоша. Нах безаш, вахарца, балхаца сакъердалуш хиларех дукхавеза из къахьегамхоша. Духхьал цуна къамаьл деш хилча а боккха тоам хуа лега. Ше буровой болх бозайттачше а бозайт цо мехкдаьттахой, цунца цхьана цхьаца сакъердаме хӀама душ. Иштта болхлошкара доагӀар хьадехаш а ва из, доки вац мекъал, балхаца шийла дог хилар, зӀаммига а бокъонаш телхар. Цунна дола цхьа масал доладергда аз. Цхьа къона болхло тӀехьавьлар тхона юкъе тӀолла кхераьлен йола масаа тӀа а ца туллаш. Сиха вахийтар из Гурами Григорьевичо масиа тӀатилла.

Дизелисташта тӀадолх тхо, ВокххагӀвола дизелист Габисов Рамзан хьехам луш ва Н. Кузуевнен И. Мержоевнен № 7 йола дизельни установка мишта тоье еза. Попхадзе рӀьза волаш ворта лоставу, цунах хайра сона Габисова луш бола хьехам нийса болга.

— Атта да тхона къахьега, — йоах Гурами Григорьевича, — хӀана аьлча, берт болаш, цхьоагӀо йолаш я коллектив, нерттера хьисап да тӀехьабусарешта юкъе хила аьзь хетар. Ер шу чакхдале 5 эзар метр бурув тоха а 168 миллиметр сома турба Ӏочуоттае а скважина дӀаьъола а лерхӀ саха.

Укх коллектива толам, кулгалхочо ма аллара, латта а латт цхьоагӀо хиларах. Укхаза хаза йиш я эрсий, гӀалгӀай, гуржий, хӀирий, украинций, нохчий, эрмалой меттала деш дола къамаьл. Интернациональни йолча цу коллектива ах шера план, тӀанийца социалистически декхараш кхоачаш а тӀехххоачаш а дир дерригача техннко-экономически хьокхамашта. ХӀаьта 12 июле цу буровой бригада еррига УБР коллективашта юкъе эггара хьалха кхоачашйир бурув тохара шера план. ХӀаьта цу толамах доккха дакъа доал Попхадзе Гурами Григорьевича. Укх шера шоллагӀча кварталe социалистически яхье дина толамаш дахарех цу коммунистически къахьегама бригадана еннай Малгобекски УБР карара кара тела ЦӀе байрах.

Со укхазара дӀаяха майчлуча хана Попхадзе хоам бир:

— Теха бурув мел-д хьежача пхи эзар метрга кхача гаьна доацилга хаьхьекдар.

Ӏадика а юкъаш, пхи эзар метр бурув теха баьча шоаш болча хьехаш ба мехкдаьттахой.

...КӀайлайоалаш латт мехкдаьтта вышка, цӀаьхха юкахьежача кизткъала бӀаргагу буровой йоача шоай къахьегама лакхаленаш яха биса, болх беш боахна нах.

М. КОРИГОВА.

Горячеводски бурув тохара белхий управленерча бурув деттача бригадаша шерра социалистически яхь йоарпалий шера яхи эзар метр бурув а тохаш, шоаш укх шера тӀанийца декхараш тӀаьххоачашдара. Цу яхье хьалхалаттачарех цаӀ я буровой начальник Д. Ф. Ковалев мерте латтача лаьттан чуаш техкарий коллектив. Цо ворхӀ бетта бурув тохаре пачтахьалкхен план 113,8 процент кхоачаш а еш, пленагӀа лаьрхӀачул совгӀа техад 110 метр бурув. ТӀехкхоачаяьвьй деррига техннко-экономически хьокхамий пачтахьалкхен план а.

Цига белгалбаьнна дика къахьегаш ба бурувдеттарий гӀончаш Вдовченко Сергей, Белайкин Александр, Бурувдеттар Зибров Виктор, кхы дукха бараш а. Цар дакъа дикка кхачашду шоай декхараш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара лаьттахьа) бурувдеттачун гӀонча С. Вдовченко, бурувдеттар В. Зибров, бурувдеттачун гӀонча А. Белайкин дегабоалаш ба хьалхашта латтача декхарех лаьца.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕ ДЕЗАР КХЕТАДЕШ

Сунженски района ЦӀеча Эскара цӀерагӀча колхоза гӀишлош еча бригадо дукха балхаш кхоачашду: тоалу хьайбаш чудоахка кийшкхой тӀара ставаш, администратнани цӀенош, кхы гӀишлош.

— Йоккха яц тха коллектив, — йоах бригадира Маковкин Иван Степановича. — Тхоай декхараш кхета а деш хьинаре къахьег, деррига балхех лоархӀаду, хьадер дика де а гӀерт.

Механизаци юкъейоалаярах кулг-кара деш дола балхаш геттара кӀезигденад.

Дика болх беш ба тха столяраш Кривцов Николай, Лобанцев Михаил, Точилин Владимир.

— Дукха ха йоацаш хьехий-товарни фермера корпус тоае аьнна задани еннайр тхона, — дӀахо душ бригадира. — Дин бийсен па къовсаш дукха балхаш геттара сиха чакхдаьхар оаха. ХӀанз № 1 йолча шурий-товарни ферма гӀаьхьегаш да тхо.

Дика къахьегилга закон а хиннa дӀаттед колхоза гӀишлош еш болча болхлой.

А. КОЛЕСНИКОВ.

ФУ ДЕ МОГ ПОДРЯДНИ КОЛЛЕКТИВАНА

Тха шурий товарни ферма, хетаргахьа, эггара тӀехьа вӀашагӀъелла я Нохч-ГӀалгӀайче. Духхьашха укх шера еннай цуи коллектива пановни заданеш хӀара кхоабача Ӏаттагара 2200 килограмм йолаш шура яккха а пачтахьалкхенга 950 центнер ле малхе продукци йоха а.

Совхоза актива инициативагӀа тоалой боахаме моцагӀа дена масса лаьтта хьайбай помещени, хьалтьяй Ӏаьсий чулоаттаду моттиг. Цхьаьцца - шишша доаладеш вӀашагӀтехад Ӏаьсийн шинараш, ийшай сиргӀалгаш. Воккха энтузиаст волча Махмудов Уме вӀаштӀехьдаьнад хьайбаш леладара болх безаш болча нахах латта йоккха йоаца коллектив вӀашагӀтоха. 210 бежан да ферме, царех етт 55 ба. Уж да красностепной симментальски фух дола а иштта моттигерча фух дола а хьайбаш. Ер шу чакхдоаллаш красностепной фух дола кхы а 50 племенной шинара доаладе лаьрхӀа да укхаза. Керда хӀанзарча ханара кхий хьалле, еррагача хала къахьегам чулоацача процессашта механизаци е, доаьъара пах хьалъе а лерхӀ оаха.

План шоашка хьаккхьачача XI-ча пятилетка дикъагӀча шера цуина тӀатохадезараш белгалдир ферма коллективо. Цар лаьрхӀар хӀара кхоабача Ӏатта 2500 килограмм йолаш шура яккха а хӀара Ӏатта керта цхьацца дола Ӏаьсий кхеде а.

Мишта кхоачашду тӀанийца декхараш?

Вайнача ворхӀ бетта яьккха шура хӀара Ӏатта 1667 килограмм кхоачаш я дукха хӀама да эпаш еррига шура цхьоалагӀча сортах а еннай моллаволе дӀачу. Кхы а дикагӀа да тха хьелха латтача доярказа Аизорова Туминаси Шахбиева Лейласи дакъа толамаш. Цар яьккхай хӀара кхоабача Ӏатта лоархӀаш хьалхарчо 2403, шоллагӀчо 2207 килограмм шура. Шоаш тӀанийца хиннача декхарашка цӀаьнха а хьежа а хьежа, цар лаьрхӀад укх шера хӀара шоаш кхоабача Ӏаттагара 3900 килограмм шура яккха.

Расчетаца хьахьоах пачтахьалкхенга шура йохкара план СССР Конституце Ди тӀанхоачаш ферма кхоачашъергхилара шу чакхдалалехьа планал совгӀа 300 центнер йохаргхилара. Тахапара дӀ тӀанхоачаш шурий заводе дӀачуенна шура 765 центнер я.

ХӀара Ӏаттагара дийнахьа йоакха шура 9 килограмм я хӀанз. Из пачтахьалкхенна дӀачулла а боахаме общественни кхачана а тоъ совхоза.

Иштта толаме кхоачаньюоаха пачтахьалкхенга дулл дохкаре план а. Дулха дӀачуденнад дика кхаьба юкъера лаьрхӀача хӀара бежана доал 400—415 килограмм хула доахан. Из бахьан долаш лакхагӀа бола мах тел совхозо дӀачутелача дулхах. Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцад Ӏаьсий леладеча Асиев Ӏаддалрашида.

Хьинаре болх бу Ӏаьсий леладеча Эхиева Ӏайнас а. Деррига Ӏаьсий дӀачуийдер ва я. ХӀаьта цо Ӏувал ду деррига хатий доахан хӀана тӀера ца доалаш метта а де, церна дика дулх чӀе а дуж.

Хьайбаш леладерашта дика тӀо ду уш тайп-тайпарча дика довнъарца Ӏалашбеш болча лаьтташара балхаш дераша. ХӀаьта деттача доахан рациона юкъера цӀендаь дӀадаьккхад оаха, фуражни ялат. Шийла йоацача хана сийнача довнъарца Ӏалашду доахан.

Шийлача хана хьайбашта дуаде Ӏалашду кхоачам болаш доаньар. Сийнача горошках юкъеосача хӀамаех еллай довкъар кийчдераш 500 тонн силос, цул совгӀа 400 тонн я хьажиӀий силос. Дика тоалуш йоагӀа хӀаз сийна горошен чуийцача вӀашагӀа а вь 110 гектара тӀа йийна хьамиӀаши викен. Сага лакхал хьалъеттай баьцоагӀаш, хӀара гектара тӀера яргьа, хетаргахьа, 110—150 центнер сийна масса. Цунах цхьа дакъе силоса гӀортда, вож доахана дуадергда.

План 150 тонн йолча хӀанале аргӀаш а даь дӀаеттаьй 140 тонн классни люцерна йол. ХӀанз кхоалагӀа хьокхаш я люцерна. Из хьокхаргьа диалагӀа а, хетаргахьа, пхелагӀа а. 300 тонн чӀа а кийчдьд. Доакъара баланса юкъе дика дакъа лоацарга баьца дарех юкъеосача хӀамаца — еррига йордаш доахана юкъаю.

Хьайбаш интенсивно кхабара хьалй кхочам болаш ялатий фуражни эшас. Из ле йиш хиннай лаьтта лаладераша укх шера 160 гектарах юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 40,5 центнер йолаш ялат кхедар бахьан долаш. Деррига дӀачуденна кӀа 2270 центнер да. Из деррига а дӀайийнал пачтахьалкхено мяхкера а лоархӀаш, цудухьа цу кӀих беннa мах массанена телачул 10 процент лакхагӀа ба. Дукха ялат дӀачудейнад комбинирований довнъарех хийна.

Из деррига дуаккхад тхоа коллективна подряди боахама расчети юкъейоалаир белхан долаш. Хьайбаш леладерийн доакъар кийчдерийн бригадашка массане а цхьан нарядах бу болх, хӀаьта аланеш язду тӀехххьара хьахиннечунга хьежа. Лакха къахьегамей производственни дисциплина я бригада барт товбе а йоккха Кхаьэн программа кхоачашъеча доаш дакъа созданнха а йиш хулийтар.

Шурий-товарни ферма подрядни коллективо шой тӀехьарча собране согаш баьб гитлеровски фашизм эша а иь советски халкъо Йоккхо Ткъамкха 40 шу дизара сийна къахьегама вахте отта. Цар декхар тӀанийцад продукци дукхагӀа якка, цул доккха дакхъе, дӀадодар лоаде...

С. ГИРИЕВ.
«Урожайный» совхоза директор.

Балха итогаш — хӀара денна

Модай цӀен бригадашта юкъе дакъ яхье мерте латташ я Оргиян Антонина керте латтача бригада коллектива. Къахьегамех производственни [illegible] дика я укхаза. [illegible] вӀаштӀехьаьккхай. Дика итогаш ю бригада баьча балха. Уж дӀайоаьйт массанена а. Кхоана мийча хила деза заказаш белгалдоах.

Уж а кхы а балхаш дарах пачтахьалкхен план а тӀанийца декхараш а тӀехххоачашдеш хьайоагӀа бригада коллектив. ДӀабехача бетта задани 105 процент кхоачашйир.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба барехьаш тега мастераш Кудрявцева Роза, Якхароева Хьава, Султыгова Мадина, Абдулкеримова Раиса, барехьаш доадар Элзиева Мадина, кхыбараш. ХӀара сменагӀа норман 110—115 процент кхоачашъеш цар.

Л. ГАГАЕВА,
Грозненски швейни цӀен берехьаш де[illegible].

ШоллагӀа смена

Балха смена дӀайоладенна дукха ха яцар. Аьшибетонни хӀамаш еча участка мастера Далаев Сайд-Хьасана хӀара болхлочоа хьалхашка доагӀаш дола декхар а оттадь балха моттиг вӀаштӀехьаьккхар. Къона ва мастер, массехк бутт мара бац цо болх бу а, цхьабакъда, цо кулгалдаш йола участок эггара лоархӀамечарех я Грозненски аьшибетонни хӀамаш еча заводе. Цунах завода дог да оал специалисташа. ХӀана аьлча, укхазара лоаттаю республикерча дукхагӀа йолча гӀишлон организацешта аьшибетонни хӀамаш. Цул совгӀа цу участке хьаду комсий боахамашта эша аьшибетонни бӀоагӀанлгаш...

Атта бац мастера болх. ХӀаранена балха хьалхи вӀаштӀехьдаха деза, хадданза бийдал латтаргйолаш йоакхо е еза, кхы а массагӀа да уж цул тернаш ӀӀакхача беза гӀулакхаш. Хьамал хӀанз боагӀаш латт мастер волча вежарий-комсомольцаш Илезе Ӏаьалэ МагомадовгӀар, царна эш бетон. Хетаргахьа нормагӀа йоагӀаш йола цхьа машина кӀезига я царна. Цудухьа хьалхе а йоакхо е еза шоллагӀа яр ханнатье хьалхьаргӀолаш. Шийна ученикел сатем байнагӀа ва цар хьехамча Амзаев Хьамид. ХӀана аьлча, цхьаккха смена дӀайодац Амзаева кулгалдеча звенос 115—120 процент норма кхоачаш ца еш. ТӀаккха из сания йола звеноша массехк я участке. ХӀаьта, эггара хьалха мастера декхар да уж балхаца Ӏалашбаь хилийтар.

Шийй къаьстта белгалонаш йолаш я участкере шоллагӀа смена. Из дукхагӀча дакъе комсомольцехи кагирхоехи латт. Из ишта дале а шоай декхарех дика хоархӀабу уж. Цунна дола къахьега тешал да хӀара смени декхараш 110 процентал лохагӀа доацаш цо кхоачашдеш хилар.

— Оаха доаха толамаш дукхагӀча дакъе дисциплина дика хиларца дувзаденна да, — йоах арматурни цеха начальника Куралев Хьаж-Мурада, — хьалхагӀа нийсдора оаха дӀахкухьийташ йолча аьшибетонни хӀамашта гӀишлонхой ральза боацаш. Бакъдар ала деза уж я а яцар еззача боараме дика. ХӀана аьлча, къахьегамен производственни дисциплина дика яцар цехе цудухьа брак нийслора. Дисциплина тоаяра тӀадерзадир оаха тхоай низаш ер шу дӀадолалушше а. ТӀанийцар лакхара социалистически декхараш.

Заводе дикагӀа лоархӀачарех я арматурни участка. Из иштта да, укхаза шоай болх безаш, декхараш доваш, балха минута хӀа доаш, шоай цӀенах сацна предприятех дог лазаш бола нах боландаь. ХӀанцарга вай арматурщик Игнатьев Петр. Цо беча балхага хьежача цхьаьнца хетаду, аӀахха а хала хӀама дац-кх укхая балха тӀа, аьле. Инструкцега хьежжа айшача боарацах арматура кийчйича вашнав-кх ер, аьле. Из юкхьаьца хеталу, бакъда, шийй профессе гоьзанч волга Игнатьева беча балхага лерттӀа теркам тӀабахийта сих ца луш хьежача клетаде хала дац цуи декхараш мел чоалхане да. Вашалца бӀарахьена дог доагӀаш, хӀара тохаш доаза кулг совлена доацаш динен хозен ду ше деш дар Петра. Массехк говзал нараераль хиларца цун вӀаштӀехьдоал шиъ-кхоъ балха операцех пайда эца. ЦӀаккха тӀехьавьвнна гургаш из цӀаккха а болх ца беш сеца гургаш цун кулгаш дейнъйна салоӀача хана мара.

ХӀаьта, шийй смении норма 120—125 процент цо кхоачаш ца еш ха-дага я ягӀац цехе. Цудухьа массанена а масал а хинна дӀаэттав Игнатьев.

Цунгара хьехам эцаш дукха кагирхой ба участке. Царех цаӀ ва комсомолец Насагаев Ӏийса. Номер 10 йола профессионально-техническа училище ма яьнна а вера из цехе болх бе. Безаме тӀайицар коллектива, балха тӀа дакъа гӀалаташ сих ца луш дӀадахара хьехар дора. Цу тайпара боккхагӀчар ма йоакхо шийй дер ца кхаш Ӏаккар. ХӀанз, балхах дика кхеташ хиларца моллагӀа чоалхане операци кхоачашъе тӀадула Ӏийсайна...

Геттара тӀехьа йистейоал шоллагӀа смена. Сецад цехера таташ. Кхоана бергболча балха дагабувлаш ба Дадаева участкера нах. ЦӀабаьна арабоал арматурщикаш, формовщикаш. ХӀаьта город-м цу хана мерзача вабарах йоалл.

И. КИРАНОВ.

Мусханова Анса механизатор водаш болх беш ва Шалински района «Зори Кавказа» яхача совхозе. Стаж йоккха яц цун. Цига балха веннa из 1979 шера Автуререча дешара пинбейнатӀ курсени цо чакхъяьнначул тӀехьагӀа.

Из дукха за вц. ХӀаьта, Ансий вӀаштӀехьдаьнад механизатора йола говзал опыти карарабе а [illegible] декхараш толаме кхоачашде а. Цхьа ди дӀахьийтад КПСС члена Мусханова шийй [illegible] норма дика [illegible] ца ец. ХӀаьта шийна тӀадалла гӀуллакх сих дикеи чаккх а доакха. Цудухьа совхоза коммунисташа шой партиена членалла а терkaм социалистически яхье хаддаза хьалхалаттача механизатор Ӏаьха вала механизатор, хӀаьта болхлошта — шийй профсоюз члена. Общественни декхараш а дика кхоачаш ду Мусханова. Цудухьа совхоза къахьегамхоша ва доаттӀара дикка сий а ду Ансий.

Къаьстта боккха теркам тӀабохийт къоначa механизатора шийй трактора лерттӀа техникически Ӏувал даре. Цудухьа массе хана болх беш а хул Мусханова трактор.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТӀА: Шалински района «Зори Кавказа» яха совхоза дикагӀйола механизатор Мусханов Анс.

З. АМЛИЕВА сурт.

ХАННАХЬА КИЙЧА ХИЛА ЕЗА ШКОЛАШ

РЕЙД

МагӀалбица районе 25 школа я юкъера дешар Ӏомадеш. Царех капитально тоае езаш йола цхи школа дӀаяьлча, юхейисараш шоаш кийчъеш я школай коллективаш, шефаш, городерча предприятешей совхозашей новкъостал а деш. Керда дешара шу дӀадолалара мел эша кийчо яь чакхйоалаш латт цу школашка.

— Укх шера цӀаккха ца хиннача тайпара чӀоагӀа новкъостал даьд школаш тоаеча горисполкомо, — яхаш дувц гороно заведующе А. Д. Алироева. — 1500 лист шифер еннай школаш тоаеча. Школаш чуйола цӀенош тоадара эша хьуя турбаш еннай тхона Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене министерства. БӀаьсти — марте-апреле ӀалашъяьӀр школаш тоаяра эша гӀишлон материалаш, белгалъяьӀхаир болх бертбола дешархой бригадаш.

Массарел хьалха, июль бутт болалуш мел эшар даь кийчаьль яьхай Ингаркъерен Йоккхача Ачалкхерен юкъера школаш, Йоккхача Ачалкхера бархӀ шера деша школа. Август хьаьӀаьккхоачаш тоаяь яьхай городера цхьайтталагӀа, барайтталагӀа, Кердача Редантера пхелагӀа, Юкъерча Ачалкхера цхьайтталагӀа юкъера школаш, №№ 21, 23, 2, 8 йола бархӀ шера деша школаш, № 4 йола школа-интернат, кхыйола школаш. Тахан-кхоана яхар санна тоаяь йоалаш я дукхагӀйола юкъйиса школаш а. ТӀехьара кулг токаш ба укхаза ремонтнаш.

Педколлективаша дет тӀара баркал оцӀ школаш кийчъеча дика новкъостал даьча шефашта — «Алханчуртский», «Кавказ» совхозий, городерча цхьайолча предприятей кулгалхошта.

Йистедоалаш да Западни участкерен Бековичи салача моттигерен школаш бераш чуэцара кийчъяра балхаш. Укх кийчъеш ба «Малгобекнефть» НГДУ ЖКХ гӀишлонхой. Вознесенскера цхьоалагӀа школа тоаеча новкъостал деш ба укхаза шефаш бола «Малгобекнефть» НГДУ кхоалагӀча мехкдаьттан гаьен цеха коллентив.

Укхаза дика дӀадолх школай цӀенеш товара балхаш а. Цхьабакъда, тӀехьадоалаш латт цу школа филиала кол тоаделга, хьаштагӀа а мойкана а тӀадодха кхьъаш тоаделга.

Укх шера капитально тоае езаш я городера дихлагӀа йола юкъерен Долакоара бархӀ шера дешен школаш. Договорах уж тое езараш ремстройучастка гӀишлонхой ба (нач. А. Барахоев). Кхычахьарчул белгала эсалагӀа лел уж школаш кийчъяра балхаш. Нагахьа санна топпараш хьахара, кӀираш тохара, басараш хьахара балхаш цхьабакъан дӀадолхе, тӀехьадоалаш латт сантехнически балхаш.

Укхаза бе безар дукха болх ба. ЯлхлагӀча школе хувца езаш я паровой йӀовхал телача система турбаш, батареш, тоае езаш я хьаштагӀаш. ХӀьата Долакоарча школе керда йилла езаш я пареца школа йӀохьаргйола система. Цу гӀуланха мел эша материалаш школа Ӏалашъяь дӀаеннай. Цхьабакъда, РСУ гӀишлонхоща уж балхаш хӀана а дӀадоладьдац. «Шоай коллентиве цу балха специалисташ бац», — яхаш бехкаьбоьла гӀерт РСУ кулгалхой. Йисар геттара кӀезига ха я, сихагӀа сарцагӀа довла дезаш хьал да тӀаттар.

— ХозспособагӀа хӀама да дой, кхы даха моттиг йолаш дац тхо, — летть школай кулгалхой. — Ӏай дешархой шийлача багӀийта йиш мичай. Тешаме хургбий а мича хоа моллагӀа болча наха хьабъ болх...

МагӀалбикерча ремстройучастке беце а, республикерча ремстройуправлене ба сантехникаш. Цигара хьа[illegible] мегаций уж? Специалисташа чакхбаькхача бакъахьен тӀехьале дийагӀа йолаши хургба из бехктонхаме болх, ЧӀоагӀа бакъахье дар ремстройуправлене кулгалхоша цу деша цӀенхаштта уйла йича я. тӀехьа ца доалийташ шоай де йиш йола новкъостал школашта дича а.

ХӀара Ӏай кхоачам болаш йӀовхал хилац городерча № 20 йоача юкъерча школе. ЛаьрххӀа тахка а тетка хьалаха дезаш да цун бахьанаш. Цу школа шефаш — МагӀалбикера УВР (нач. С. Темиряев). ХӀанзчул тӀехьагӀа дукха балхаш чакхдаха дезаш ба «Луч» совхоза (директор А. Томов) гӀишлонхой а Вежарий-юртара школа шерьеш, кийчъеш. Сухал ца бой тӀехьадалар кхерам болаш да уж балхаш.

Школеш чуйола цӀенош тоадарах чакхдоалаш дац кердача дешера шера кийчо елга. Кхы а дукхха оагӀонаш я цу бехктонхамерча гӀулакха. Царех цхьа оагӀув я дешархоща хӀама дуа столовеш ханнахьа шоай балха кийчъелга. Ерригаш а вурийтта столови я районерча школашка. Царех кӀс «Малгобекнефть» НГДУ ОРС-а чуйоагӀаш я, бархӀ райпо цӀерагӀа я.

ОРС-а болхлоша ханнахьа йоанхо яьй городерча школашара столовеш балха кийчъяра. ХӀьата райпо кулгалхоша (С. Мамилов) из дадац. Алхне СоагӀапчарча бархӀ шера дешача школера столови мара тахханалие балха кийчъяь яьннац. Керда дешара цу дӀадолалуча хана юрташкарча школашкара столовеш кийчъяра респотребсоюзаца цу гӀуланха оттадаь договор да. ХӀьата а чӀоагӀа ледаре леладу школашкара столовеш балха кийчъелга.

Района кулгалдеча оргашаша шефашта тӀадиллад аьамига келабр йола тоаш кхувса тираш хьалъелга. Из декхар кхочаш и деш предприятеша хьалъяь тираш я болх беш цхьайолча школашка. Бакъда, цхьаболча шефаша тесса леладу из лоархӀаме гӀулакх.

Кхо шу хьалха хьалъе а йолаь йисте ца йоалаш латт Йоккхача Ачалкхерча 17-ча, Долакоарча 7-ча, СоагӀапчарча 10-ча, Юкъерча Ачалкхерча 15-ча школашкара тираш. Уж хьалъелга тӀадоахаьд — «Алханчуртский» (М. Чуманов), «Малгобекский» (Ш. Алиаев), М. Горьке цӀерагӀча (Х. Бузуртанов) совхозашта. 70—80 процент хула балхаш кхоачашдаьчча сеца латт тираш хьалъелга.

Кхы а кога латт тираш хьалъяра гӀулакх городерча 18-чен Вознесенскерча 1-чен юкъерча школашка. Укхаза из боле чакхбакха безараш «Сельхозтехника» райнерча объединенен «Кавказ» совхозен коллективаш я (кулгалхой В. Льянов, М. Султыгов).

Керттерча даьлъе йистедьннад школашка учебникаш, тетрадаш. дешара эша кхыдола хӀамаш Ӏалащделга. Эсала латт гӀалгӀайн нохчийн меттен литературан учебникаш Ӏалашделга. ХӀара шера тоъаш бац городерча а юрташкарча а школашка математика, физика, кхыча мехкашкарча хьалкъий мотт хьеха преподавателаш. Из чӀоагӀа Ӏаткъ юкъарча дешара программа йиза кареерзаяра. Цу деша цӀенхаштта йоанхо е эза МагӀалбикерча гороно а республика просвещене министерства а.

Белгалдаккха деза цхьаькха а. Геттара кӀезига да школа реформа декхараш кхочашдара, эша хьалаш вӀаштӀехьданикара районе деш дар. Йоккхача Ачалкхера юкъера школа шерьеш хьалдеш да бархӀ классе лаьрхӀа цӀенош. Кхы цхьаннахьа деш хӀама дац школаш шерьяра я.

Деррига а лоархӀаме да кердача дешара шера кийчлуча. Цу деша цӀенхаштта йоанхо е эза педколлентиваша, школай шефаша, партийни, советски организацеша. Йиса ха геттара кӀезига я.

«Сердало» газета рейден бригада:
Н. БОКОВ, «Комсомольски прожектора» городской штаба начальник; **З. СОЛТУКИЕВА,** «Ленина байрах» газета белхло, **А. ХАРСИЕВ,** «Сердало» газета собкор.

Оаха яздаьчун лерагӀа
«ХА ХЬЕЖАЦ»

КПСС Грозненски РК хьалхарча секретара нох. В. Хоберске хоам бу, укх шера 17 июне «Сердало» тӀа арадаьнна хиннад «Ха хьежац» яха статья «Советская Россия» яхача колхоза парткома заседане йийца хилярах а цу уйла белгалдаьха хинна колхоза керттерча агронома М. Арсеникoвен тракторно-полеводчески бригада бригадира С. Исраилоева адресах дола кхоачамбоацараш бакъхилярах а лаьцa.

КПСС члена, бригадира нох. Исраилова во хаат чуэцача хана балха хилийта кхоачамбоацараш бахьан дешаш партионо хьоэгта а партийни взыскани яьар, хӀана ерригӀанара [illegible] болаш обсуждени вера йинар. Партионо ишта белгалдаькхар керттерча агронома болх М. Арсеникова лелабеш хилар шийна бакъахье ца хетар.

Района боахаман кулгалхой совещани йолча хана КПСС райкомо цӀенхаштта дийцар колхоза председателя нох. В. И. Шахбаева дош, цо из бола хаат чуэцача хана техника во кийчъяра а хаат во чуэцарца я дуьлийта гӀалаташ бахьан долаш.

Хаат чуэцалга сихьара района кхьача боахамашка хамбайвенна гӀо - новкъостал дир колхоза. Из бахьан далаш колхоза торо хилар шоай 850 гектара тӀара из болах хаат чуэца, хӀара гектара тӀера 20,4 центнер йолаш.

МАССАВА А ЦХЬАН ДАГАРА ХИЛЧА

Дошхойн чоалхаьен декхараш латт укх шера Самашкински консервни завода коллектива хьалхашка. Ерригга цо аралеца езараш я 23 миллион условни банка тайп-тайпара сомийн баьцадаарийн консерваш я. Завода низага диллача из лоархӀам болаш декхар да. Цхьабакъда, завода коллективо ше цунах лоархӀаерийолга хӀинале хьагойтад.

Укх доахама баьцадаарашн соми санаь чуйца доладеннача деношка, предприяте воа хадданда машиний цӀоз латтача, хана гуш да баьцадаарашн соми чакхдахара завод дика кийчъенна хилар. Цхьанкха механизаци, агрегат го йиш яц болх да беш сеца латтаьш. Цудухьа пландаь кт?, ткво прибент дукхагӀа я наькха хьалъетама овсарле.

Мишта вӀаштӀехьдаьяна хӀама да из? Из дувладенна да мойхаьш Ӏовсагдари тӀадоттара, санна дола гӀулакх дика отталаь хиларцен продукци чуэцара балхаш хьем боацаш кхоачалеш хиларцен. Цо аьттув боалийт заводага ден-бус моша городен 100 тонн, 40 тонн помидораш, 25 тонн нарсаш, 25 тонн Ӏамаш чакхбакха. Из боараш дикка бокхагӀа ба соахкарчул. Цу расчеташ хьаьънох ерригача сезонах соахкарчул миллион, согӀа условни банка продукци кийчъе торо хургйолга завода.

Заводчаьшна дика кхетаду хӀинз санна балда лакха темпаш хилийтара ерригача технологически линеца, хӀара машино, механизмо хадданза болх барах тийша долга.

МагӀагӀа балхаш да завод сезона дика кийчъяра укхаза чакхдахараь? Хьо боараш кӀезига боландьь укх шера керда артезиански скважина яьккай, вӀаьнагӀ а бале болх бе болабалийтаб кхоалагӀа Ӏаьара яй. Керда шоллагӀа электролини подстанци а яь болх бе йолийтай. Цу гӀуланхаш тоаро хилийтай оборудованета ца соцаш болх байта, хӀаьта соахка из боалаш моттигаш ийсьенна яле а. Ишта кхы а керда хӀамаш чакхдаьхаь заводе, болх лоттгӀа дӀабахьара тӀадерзаяь. Масала, [illegible] йола керда лади йолалийтай болх бе. Цо хӀара секундах 60 банка юлл.

Къаьстта теркам тӀабахийтаб керда нарсаш дукхагӀа чакхъяхара балха. ХӀаранечу 10 тонн нарсий чубола цхьа вахна детальй йолаш йолаьрий совенӀ. Баннай дийал хьахьонхаш йола таблоеллай цхьан линех. Цунга хьежжинге а хоа мадагӀа банка брак йолаш я. кӀлагӀа яц.

Бийдалел продукция дикал локлургӀоадаш 10,5 миллион условни банка чуйодаш йола керда склад хьалъяьй завода воа укх шера. Ший ханнаьхен дикен тоабьоб гӀонда бола боахам, воа массанахьа асфальт биллаб.

ХӀана, баьцадаарашн соми чакхбоахача балхашца цхьана производство шерьяра балхаш а да деш. Хьалъеш я керда фруктови цех, эксплуатаце дӀаенначул тӀехьагӀа цо шера 18,5 миллион условни банка продукци араехецарьа. Цех хьалъеш я «Чечено-Ингушпищепромстрой» яхача объединенен чуйоагӀа № 1 йола ПМК.

Цех-м 1983 шера хьалъяьлла хила езаш яр. Иллалча хана из йисте ца яьхкара лоадама бахьан а дац гӀишлонхой. Ше мел дола хӀамаш: техника, гӀишлон материалаш йолаш я тоъам хилла. Цхьабакъда, болх хьабе беза нах шай ханнахьа объекте хьа ца кхуьлар бахьан долаш тӀехьадувл гӀуланх. Дукхача юрташкара хьахкуьла безаш ба болхлой. Цу гӀулакха эшар ши автобус я, бакъда, цу деша объединене кулгалхоша боагӀаш бола теркам тӀа ца бахийтар баьцан долаш хӀаьарга яьнай цех йисте ца йоахкхаш. ДукхагӀа теркам тӀабахийтача бакъахьа хургда болх беча накъа къахетам ниисса вӀаштӀехьбаькхара а. Цхьайолча хана болхлоша нийса пайда эцац техникан, механизмех.

ХӀьата а цхьаьца халонаш дузьала нийслой а хӀара дийнахьа социалистически яхье дика толамаш доахаш хьабоагӀа завода болхлой. Къаьстта цу яхье дика къахьегарца белгалбаьнна ба слесарь - наладчик Яулаев Хьасан, стерилизатораш Иналов Мукьмад, Мутиева Бикату, теплотехник Солсанов Баксолта, электрикаш Дудиев Мичакин Дидаев Осмин. Царгара масал эцаш шоай ма хулла мехка Кхачан программа кхоачашъеча дукхагӀа даьла пхьедахьа гӀерт беррига завода болхлой.

В. РУБЦОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТӀОМ ДАГАБОАГӀАШ ХИЛА МАШАРА ДУХЬА

40 шу хьалха Риэиера ди Сан-Саббия яхача нацистски концлагере хинна трагеди дагаух укх денош италиански антифашисташта. Фашистий палачаша шоай Ӏаьдал доха дукха ха ца йисалга а хоаш, боабаьб цу хана пхи эзар сог гаргга хинна политически дешашта дийца чубаьхха нах.

Югославенарча довзонна гаьнка йоаш уллача Триест яхача городе хиннай Сан-Саббе боабаьраш хетаь манифестаци. Из ди хьаьӀаккхачарца дувзаденна укхаза баьхнабер бӀаьш бола нах. Европерча 52 антифашистски организаце викалаш. Цар даькъа лаьцар «Духьалел доакъашхойн хьалха концлагерий узникаш хиннарийн антифашистски болама антинацизма ара йолча Дуьне халкъашта юкъерча инициатива» заседане. Решени тӀайийцай беррига антифашисташ 1985 шера апрель бетта Дортмунде нацистски лагерий узникаш мукъабаьха 40 шу дизара хетадаь дуьнен халкъашта юкъера вӀашагӀкхетар чакхдаккхара тӀахьехаш кхийкарал де аьнна. Цига кхийкарал дергда беррига маьрша баха уйлаш йолаш бола нах лаьттара машар лорабера, кердача тӀема кхерама, нацизма фашизма моллагӀча кепе ерий а дийнъяра духьала къовсам лоаттабара тӀахьехаш.

Цу тайпара дола тӀахьехаш цӀаккха а да хиннача тайпара лоархӀаме да тахан. Рима централь майдах цхьанне тӀа хӀана а дагӀаш да Муссолинена оттадаь обелиск, цо дагаухийт: «моаххача уна» бошлашш йоиза а юха дийнъяла мил болаш а хилар. Цунах дувц итальянски столицерча адамеш тӀа яздаьча фашистски лозунгашен дийхача светиниа дукхача сурташен. Итали а юкъе йолаш долча дукхача малхбузехьарча европейски мехкашка гуччахьа болх беш я неофашистски партеш.

Итале прогрессивни низама деррига ду, тӀабоагӀаш бола кхерам нагирхоца кхетабайтара. Символични хӀама хилар Триесте «Дуьне халкъий инициатива» заседани хьайийлача дийнахьа беррига мехкарча юкъера школаш йистеӀоахаш бараша «ТӀема унзарали из адамашта духьала хилара» яхача темах экзаменационни сочиненеш яьхь хилар.

Триесте хиннача заседанеш манифестацеш юкъе дакъа лаьцар итальянски университетех цхьанне деша могадеш долча литература списка тӀа дихьача «Нах малейнаш дац» яха книжка яздаь писатель Иван Стадмюк мерте а латташ хиннача советски делегаце.

— Сийлахь - боккха Даймехка тӀом чакхбаллаца йолча хана фронте хила вийзав са, — аьлар гулбеннарашка ше къамаьл деш Иван Стадшюка. — Фашизма узникаш хиннарий дуьнен халкъашта юкъерча укх форуме даькъа лоацаш тха делегаци хилар - германски фашизмаца хинна тӀом котало а йоаккхаш чакхбаьнкхача советски халкъо Духьален къовсамхошта, фашистски концлагерий Ӏазап лайнараийта. хадача хьалаца нийсбеча шоаш бокъоша бола антифашисташ, патриоташ, шоай даьхен тешаме къонгаш мехкарийн шоаш хилар дӀагойтаращта чӀоагӀа баркал салаш хилар долла тешал да.

Мах баь варгоацаш да дуьнен шолгӀа тӀом латташ партизански отрядашта шоаш юкъебаькхача хана нацизмацарча вай юкъарча къовсаме цар даьца лакъа. Ишта мах баь варгоацаш да фашизм бехказа яхараи из юхадийнъяри духьала хӀана лоаттабеча къовсама юкъе цар лоаца дакъа а. Цунца дувзаденна безам ба са ФРГ а Итале а неофашизмана духьала къовсам лоаттабераш къаьстта бал[illegible].

Цхьа къаьнача эрсий илле тӀа да укх тайпара дешаш:

БӀаргадоалаздар
дувлалургдац.
Ца вийлхачох илли
доаккхалургдац.

Шоазтиъа шу да сайна дайначох, айса лайначох, се вийлхачох аз эзду. ХӀаьта тха халкъ-м хӀана а тӀехьа дийлха даьннадац тӀем тӀа байнача гаргарча нахахи боазача-безача нахахи. 1418 дийнахьи буси лаьттар советски наха тӀом. ХӀара денна вуьрра вай 14.104 сег, дайнахо. ХӀара сахьата лара 588 сег. хӀара минута 10 сег, хӀара 6 секунд массаз йоах лара сег. 20 миллион сег — вазел ба байнараш. БӀаьш эзараш ба царна юкъе концентрационни лагерашка байнараш.

Уж мишта лагераш яр хов сона. Цхьа яйна-Ӏийнаяц сона уж. Амма къаьстта новкъа хилар сона Киевера Бабий Яр бӀаргайча. 1943 шера 7 ноябре (Киев мукъаьккха хьалхара ди дар на) азен са шин новкъостан цига тхоашта дайнар дувцаш телеграмма яхьийтар «Правдага» а кхыча газеташка а.

ТӀемаш халкъашна а ше хьедеш, правительствашна хьедеш хиларах доаа бахьдар кхета а даь, со гӀийртав цунах таханарча денна дола урокаш яра, дунен шоллагӀча тӀома къайлагӀара прузкана доаза. Са тӀехьара роман а да цӀи «ТӀом» даьна йолаш. ХӀана укх сахьате чӀоаттӀа совбоалаш из латтий кердача тӀема кхерам, адам тӀа-тӀа таргагӀа тӀадодаш латта ше хӀаландергдолча адерни тӀема наӀара.

Советски правительства моллагӀча торонех сайна нийсу сихла. геро хьалдега юхаоза гӀортара, из дӀалаккхара, дунен кхерамален проблема переговорий накъаца къоастаяра. Амма США лаьхехьара правителаш из де тугаш бац, демагогически хабараш духьала а кхуьсаш.

Тха предложенеш малан латт терза моллагӀча тайпашта доазув оттадарахи уж кӀезигдарахи, деррига геро массане дӀадаккхарга кхаччалца. кхетадеш да, из хӀама массане кхерамзлехьатарра Ӏалашъярен нийсхони принципа кӀийлен тӀа ле деза. Цунах латт бӀаьшерен керттера проблема, хӀана аьлча хӀанз долаш дола ядерни геро кхочам болаш да еррига лаьттел шар екхийта меттал. радиоактивни демаца ерригa Вселенни бӀехъяра а.

Мироздани даьи йолаш хила езаш хӀама лерхӀ вай. Отталелаш шоашта тхьахашна цу дилла яхаргйолча Вселенненa кӀалхара вайга хьахьежаш из хӀаман уйла еш хилар хоа а душ болеш бӀарг боле сурт. Цецa баьнна хьежаш ба из, санна ду хьогӀ адамаша селла дукха геро, сенна кийчлу хьогӀа уж шоаш хӀаланбаь на Ӏеш Лаьтта мел пола дийна хӀама а хӀаландергдолча, лаьтта а эккийтаргдолча, ший орбита тӀара доаккхаргдолча дунен кхоалагӀча тӀема яхаш. Бокъьалдар аьлча, хӀана, фу бахьан долаш ду из? Духьал социальни системаш духь-духьа хилар бакьан долаш деш хургда-теш? ХӀара къам дахийта цун йолаш йолча а шийна хьашт долча а системе.

Цхьанна сага хетала йиш яц тӀом шийх ца хьокхалуш тӀехбергба аьнна... Дагадехача а унзара ма дий вай веннав 20 миллион сег: уйла елаш мел хала хинна хургда царех хӀаранена леха минута! Цун кера чу хинна бала мел хинаб хайча, цӀогӀа эккхаргдар деррига дуненга. ХӀьата цар новдой, дай, нстй, йижарий, вежарий кера чу бесса бала?

Александр ВАНГЕРСКИЙ,
АПН собкор.
Триеста — Рим.

Сий деш а лоархӀаш а ба Никарагуа советски специалисташ. Цар гӀо ду къоадача республикана экономикен уваххцӀено лорания системел дегӀайоалае, къахьан кадраш кийчъе.

СУРТА ТӀА: Ульяновскера Александр Кострикин (аьттехьа) никарагуански механикашца Хуан Карденалецеи Хирберто Лопесоцаи Советски Союзо лоаттаеча юртбахама техникана гӀулакх деча мастерскешка.

Г. НАДЕЖДИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

(ДӀахоадар. Долалур № 96 йолча «Сердало» тӀа).

ЧАХКИЕВ Капитон

ХӀАНА ВАЬЛАР КЪАЬНА ГИНИ ШИЙ УСТАЗАХ

ДУВЦАР

ЦУННА дика дагадоагӀар, хӀана тӀехьагӀарча замалахь нах Ӏаьса баьннаб, яхаш кхьметтел, мурдех шоаек а бац тешам, цхьа толам барг ма хилла а хувца а бале, Ӏаьдала тӀехьа а баьле. дӀаболх, яхаш, молла массе хана шийна хьехам тийналга. Нах ишта хиларах хоара цунна, тхоасара Къаьдар-молла цӀергӀа вӀашагӀдоллаш дола гӀулакх шоаш ца дича, кхы сага тӀадилла йиш йоацалга. Де хӀама дацар. юххера а дегаондо устазаг йоллар, цо хӀана из даькъаза кхадж шийга ца кхачийтача, кхыдолчоа-м ишта сагота вацар къаьна Гини.

Цхьабакъда, из гӀулакх сов унзара а долаш, цох дегӀа тӀара пулам удалга мара, кхы сагот ца деш, дог тийша вар из, из кхадж ца байташ, ший устаза ше лоравергхиларах. ХӀана аьлча, къона къалуш, селла гӀулакх цунна деш, ишта чӀоагӀа кхайкаш цунгара ше хӀама дийха ца хиларах.

ФуннагӀа - моллагӀа хийтта дале а, цхьа ше хьийкхийтача мо, кӀайча дожах льица юкъ озаьлар мурдий турка, тхьамада бера кхадьмо озаьль яьнха цӀилетторг кагсинар йолга бӀаргаяйча. Устаз болх хӀа а бехаш, дагахьа дӀаш дош эагӀача Гинен кӀезигагӀа къахьийгадацар Къаьдар - молла а, цхьанна устазага а е даьлага а ца кхайкаш. ший болх ший кулгий гоазалга дӀа а бенна.

— ВӀаьхагӀа бар баьнихар ваьлиав вайх, лоацагӀа бар баьккхачунна гӀулакх тӀа да, — аьнна, кортилгаш мара ца гуш бе еллача шин цӀилеторгах, дукха уйла еш вехгӀачуа тӀехьагӀа, турках, хьоаце аьнна, кхочаш хьадалие а вахкавацар цӀилеторг, молла цо хьалхьачуш цӀог кагдеча хана.

Доккха са даьнихар Гине, бакъда, сов дика наьлнача ший кулгий гоазалах дагахьа гӀадвахача молла хӀама теркала дийзар.

— ХӀанз цо дохача бакъахьа да, — аьлар Къаьдар-молла хьаьшенна. — Хьанна хов, масса дукха хул а, — аьнна. «гунехьа доацаш лийцача ю» ала веннавар из, бакъда, дӀа ца аьлча а из хьаьшаша кхетадир.

Баха аьния гӀайттар хьаьший. Пелех хьалдадача баракъашта тӀа гӀолла Ӏохийца уллача кӀаде кӀалхара пхеаза юла ши топп ши гӀапи хьанийцар зӀамигача сагo. Царех цхьа гӀап шийна хьа а хьоарчаль, топ Ӏо хаьн оллар менхаш долча хьаьшо, кисара хьальнкха хумпӀар чу йоалла тепча Ӏо а вала, тӀаккха лаьнна черский ферта тӀа кхелдар, тенча бӀарга ши йойтар мара кхы аргало йоацаш, менхаш долчо дар дир зӀаммигача саго-мутаӀалма а.

Хьаьший Ӏаьдалах байда леза нах болга гуш дар.

Къаьдар-молла, шоайцигара болха хьаьший ше новкъа гӀолла саг ний ший сесаг а хьажийта. шоай гоараш тӀа а хоашабь дӀабахийтар ший мохчи а цун новкъоста мутаӀалма а. Юха чувера из, хьаьшаша Ӏодийа а йийца ара ца воалийташ Гиня Ӏийлача цӀагӀа.

— Пхьера ламаза ха а хиннай, — аьлар цо гӀоатала наькха тӀарча кисара йӀаьхач зӀанарах доалла лото сахьат хьадаьнхха тӀа а хьежа, — хьо ламаз мара долаш вий?

— Ва, — аьлар Гине. Цхьана пхьера ламазаш де айттар уж, йоахьамеш къулбехьа а йолаш.

Эзарза дийша бисмал а атхьанг а ше-шех метте деце а, молла уйлаша йоахар «ма дика болх хилар-кх, из во кхажаца яь киловзал саго ца зуьш йиса а, гӀулакх ишта дика вӀаштӀехьданна а». ХӀаьта цунна яхьа гӀа тӀехашпахьа аьрдехье латтача къаьнача Гинe яраш цун ярашта вӀалла а тара яцар уйлаш. Цар йоахар: «устаз, устаз, яхаш тхо леле а, даьра тамаш ма-й хьа дар дош даьле а?» ТӀаккха цха, кхера а дий, ше деншаш латта ламаза алт а йите, кхоэза отоба останара ламахьо оалар. Деррига а дийлора цунна, тхоасара ше чакадаьха дезаш, шийна тӀадежа гӀулакх дагадехача. Духьал из унзаро хилар мара, кхедж балехьа къьита вухьала уттаьш хиннача суртах дӀаьма ший бӀаргашта духьа да оттадаь, цун уйла ага вӀаштӀехьалацар цун. Йоадж Ӏаьржа ши бурдолги мара хӀама къоастеладар цун уйлашта, цхьабакъда, дега овзо «унзар да ю», «унзара да ю» йоалар.

Ламазаш даь даьлча, массаза мо, мунафикъаш «намимонастӀаш» хӀалхабь дӀабахалаь, яхаш, теньаш дуӀа дир Къаьдар-молла. гӀийла оаз а йоахийташ.

Ламаз даь баьлча, дукха юкъ яниханзар Къаьдар-молла де лаьрхӀа гӀулакх ца хьоадеш.

— Къоастадийтахьа баркоаттам боалаш, алсмале йоакхаргъа-кх, Ӏа тхоасара Ӏаьха хьоча гӀоазота накъална. Вай цӀенича дика духьа ха маьхала йоакхийла хьа алдахь цӀи йолчо, — аьлар цо мурдий турахага.

Гини йистхилар безаме доцаш вацар.

— Гунахьа доаца нах нийсбала могаш цига, — аьлар Гине. — Уж дагa ца баьхкача-и... — кхы доп дӀаела кхензар цун, дит тахача мо хоададь, молла шийдар эккхийтача:

— Цу даьла моастагӀаша намимонастаца безам берац, царна тӀехьа а аьнна вахар мара хургвац хьона цига. Нагахь къих хьо кхере, аз сай лӀам тӀа лоац хьона цох хургдола къа. Къа хила йиш йий, даьла ший духьа, бусалба дин ший духьа саго даьча гӀоазотах! Из дагадоха а ветаргдий? — кӀимхара йоахар молла, сийна ала мо бӀаргаш а доагаш.

Цхьа юкъ яьнхар цар Ӏамал ца йоалаш. уйлане вагӀаш. Гуш дар. Гине уйла маьлхара хилар. Бакъда, из хулла бе-бахьа доацачох хила гӀертар из.

Хьаьший арабоалача хана ше дӀахаулал хинна бомбаш хьа а нийца, аьлар молла:

— ХӀама дезаш дац, гой, е чӀуг хьал а тетта, е низаг хьал а сега, йолла езача дӀа а елла, дӀавахача. Моттиг я хьона, леха ца еэш. Лерта доалла ӀургӀ ше хьона цу гӀуланха аз лаьрхӀа мукъадаиннхийта. Хьо хьай паргӀатта дӀагӀоргва, укхо ший де дезар дергда. Хьаммал, — йоахар цо. — Даьра я гоаш яь оатхал-м. Инглас ях, инглас? Дуьнен тӀа ваьлча тӀоне тоаза пачхаь хиннав.

Кулгаш ше эӀийх ло латте а, фусамдас бе ехна лоаэаеча бомбай бурдолгашта бӀара а хьежаш, волччахьа ваьӀар Гини.

Юха а цхьа юкъ яьлар, саг йист ца хулаш, сатийна. Гине бохадир из сатем. Цхьа дуӀа а дийша, хьалгӀаттар турах. Де лаьрхӀача хӀаман уйлах боаташ бар хӀанз цун зӀамига Ӏаьрна шин бӀарг. ДӀаккхайда, Къаьдар-молла бера шин бурдолг хьа а нийца, шоаш чу даьхкача тӀормига чу шорттига юха Ӏочу а дехаш, тӀормиг тӀехнарах дӀабийххар цо. ТӀаккха, сих ца луш, ший тегараш тийжа йола тишa кетарг а тӀайийха, ший а тӀатиллача «Ассалам Ӏалейкум», аьнна, зерат деш марӀтӀанхийтар из мурдий тхьамадана.

— Ва Ӏалейкум салам, — Зерат даь ваьлча, хьа а йийха, сесаг яхийтар Къаьдар-молла новкъа гӀолла сог ший хьажа. Цхьа юкъ яьлча баьдеча коаналарта, цхьанне бийсен воахо кингъ вӀашш даькъала а дийца, вӀашагӀкхаьстар мурдий тхьамаден турихи.

Къаьна Гини ший гӀадж а луьлаш шийлача бийсан боаноица дӀанийра, Къаьдар-молла, чу а веча, ший цӀагӀа бӀайхача метта Ӏохкар.

Массаза лезалхо мерача набарах волача а шаь кхетам вацар Къаьдар-молла.

Ӏочувоа йоагӀача ламаз баьзе сердалг йора.

Эзар уйла йир Къаьдар-молла Гини вахача новкъа. Зетара чӀоагӀагӀа дагайоалар цунна, затар [illegible] тӀехьагӀа, ше молла хиларах детабуам а бäь, шийна тӀагӀортаргба-их уж гоавараш, яла уйла. «Детабуам бой а де хӀама-м дац мар сона, дӀалаьца хӀама ца хилча», аьло, юха ше тевора цо. ТӀаккха тӀехьара лаьрхӀар цо, хӀа яьнна гӀар-тата доаллацехь а, тӀехьагӀа шийна тенала оттаргвола лоалахо волча чухьерча бераньаща, нетар хьагӀа а кхелла, чувина, фу гӀар-тата да из, аьнна, ше меттара воагӀалга дар эзарг а долаш. ТӀаккха лоаллахоща цхьана хетар хиннача сарцагӀа гӀоргвоаш, цул тӀехьагӀа хетар хиларах, маьлдига минар тӀа а хаьнна салот дулларгдолаш. ТӀаккха уйла йора цо, массанел дикагӀа дар шийна дика наб кхетаре, нагахьа нах низарга боагӀе а ше метта тхьайса уллачара сарцагӀа гӀоргволаш. Бакъда, наб кхеташ яцар. Юкъ-юкъе даьла цӀи е йоаккхаш гӀоагахьа пенаша хьалъуллача ший сахьатага а хьожаш, уллар из. Бийса ахкел тӀехьаьнна массехк сахьат яьлар. ГӀартата хоаш дацар.

Са кӀайдала деннача ханна, ше хургдар хиннарг а лаьрхӀа, тхьагӀара везар Къаьдар-молла. Цу хана хоашаӀарах чӀоагӀа хӀама техар. Сона ийкка молла, сиха ший нетар хьа тӀа а хихлла, дӀаларавахар. Хозиз цо хьайийллача — Гини вар латташ. Салам а е кхы къаьнаьл а доешаш, ший йӀаьха гурса гӀадж, юкъера бе а лаьца, хьекхоадийр цо моллага.

— ХӀа, — аьлар цо, — дӀаваца, туркаш а ер да хьона, хьай устаз а хьайна ва хьона. Кхы со ваш шуца. Из а аьнна, мурдий тхьамадана когашта кӀала шийтта шера ше лелаь турках гӀадж Ӏо а кхесса, кхы йист ца хулаш, юха а вийрза, ший нетарах хьаьрча, сихача боларагӀа дӀахийра къаьна Гини.

Дукха ха яьнхар Къаьдар-молла Гинена тӀехьа хьежжача лоецавенна латташ. ТӀаккха, лазача дега тӀара берза уаам беш, аьлар цо:

— Хьай! Гаьвараш, даьла къахетамах дӀакаьла гаьвараш, ди кийца Дажала тӀехьа даьннараш!

Цергашца бордаш а дуйя, ший когашта кӀала улла турка гӀадж хьа а ийца, дӀачувахар мурдий тхьамада.

Са хьамсара дешархо, кӀаьа хьона хет, фу вене ена дар из гӀулакх Гине, къаьнача турхо, воккхача мурдо, аьнна. Из цитта хи[illegible]

Цу бус ши боамба а нийца Къаьдар - молларгара аравальча, водлаше а школа йолча ваьар Гини. Бийса баьдел цӀейзан яр, юрта юкъе адам дацар холуш. Школан цӀеношка сердал яр йоагаш. Духьал школанна тӀааахале, дукха уйлаш йир Гине, ше дергдолчун план оттаеш. Юххера а лаьрхӀар цо, «масса духьа хул», хьалхагӀа шийгара бомбаш цхьаннахьа дӀа а яхка, наха массадолча хӀаман зем а баькха мара школа эккийта тӀагӀоргабацаш. ТӀаккха. новкъа цхьан йийцача мирта цхаранах из ший дира ши бурдолг чу боалла тӀормиг шийна юха корабоагӀаргболча дӀа а белла, бухь билла школана тӀааахар Гини. Школан цхьа оагӀув улица наьнъаца бар. Шорттига дӀатӀа а яхна, сердал йоагача лакхача кора кӀала сецар Гини. Чухьа цхьанне ду къамаьл хозар. Фатаген доагача лампа сердал кораи гулга мара кхи арахьа сийрдаяйцца низ бедаш яцар. Цо дика новкъостал дера, новкъа йодеча - оагӀеча саго атта вуергбоацаш, ленина дӀалаузнлла.

(Кхоадолаш хургда).

Сийлахь-йоккхача Котапон 40 шу дузаш

НАХ ХОЗАХЕТАШ ХЬОЖАШ А ЛАДУВГӀАШ А БАР

Грознерча къахьегамхоштъ хьалхашна отчет луш бар дӀадахача кирандийнахьа МагӀалбикерен Советскин районнийн самодеятельни артисташ.

МагӀалбика халкъа говзанчий репертуаре дар вайнахъа, эрсий иллеш, массовни сольни вайнахъа а кхыча къамий а халхараш муамаш, стихаш.

Нохч - ГӀалгӀай къаман массаза а Ӏалашъате хьамсара хиннаб вахарах, валарах, вахара хозденах, халонех, хинначох, дайначох дувцаш дола халкъа муамаш. Уж тайпа дукха муамаш дар МагӀалбикерча художественни самодеятельноста концерта программа хиннараш а. Шо-шоай тайпара хоза а дика а тайп-тайпарча пандарашца, балалайкаца, кхычча музыкальни инструментаца уж муамаш дӀаленар «Малгобекнефта» НГДУ УБР электромонтера Яндиев Мувсас, ГДК концертмейстера Белоева Зинас, культболхлочо Барахоев Хьусейна, Доланоарча районни культура ЦӀен струнни группа доакъашхоша Булгучев Тимура, Дзортов Ӏалас, кхычар.

Тоъал ха я «Малгобекнефта» НГДУ УБР-е самодеятельни хоро болх бу. Цига дакъа лоацаш ба тайп-тайпара болхлой, гӀуллакхера нах, кхыбола къахьегамхой. Вай замах дуцаш дола, шоай чулоацамца тахан Ӏалашъате актуальни а, хаха дезаш тӀайийна дола а «Березовые сны», «Его Величество рабочий класс», «Оаха барнал ях шоана, салтий», «Заняты ранние» яха иллеш хоза а дика а дӀалекхар цу хоро.

Программе яр дезалкина дакъа лоацаш йола номераш а. Уж дар АхциевгӀар йиж-араша — Розаси Лизаси лекха А. Димаева «Даймохкнана», моттигерча самодеятельни композитора Леймоев Ахьмада ядаь «МагӀалбикера зореш», халкъа «БӀаьстана сайренаш» яха иллеш. Хоза оаз йолаш иллиалархой ба йиккарий. Хоза а безаме а дийнар дар оалаш уж иллеш. Цу концерте баьккхарна тӀоагӀа дезаделар «Луч» яхача винсовхозерча Инюжаева Тамарас даьнкха «Огонек» яха довзаш дола Исаковскен «Кодры-Молдовы» яха молдавскни иллеш. Иштта чӀоагӀа дезадения гулбеннараша чӀоагӀдаь тӀоараш детташ тӀайийцар Яндиев Мувсас дӀаьнкха композитора Агабабова «По горным вершинам» яхея, Пушкина цӀерагӀча участка клуба дуьта лекха «ЦӀа Эснар», «Къона салте» яха, «Луч» яхача винсовхозан вокальни группой, лаьнкха «ДӀалзве со комсомоле» яхая иллеш.

МагӀалбика района концерта программе дар халхараш а. Царна юкъе белгала дар Цечоев Мухьмада оттадаь Доланоарча РДК берий халхара группо даь «Тхо — лоамаи бераш», Мержоева Аьсета даь сольни дола аджарски халхараш.

Къаьстта хоза товш дика дир шийн халхар Аьсета. Из иштта долга дика тешал дар зрителе из дӀа ца йохийташ а юха а сцена тӀа хьехаш дийтта тӀоараш.

Массанена дика йовзаш я тӀема хана Симонов Константина язъяь «Хьежа сота» яха стихотворени. Цун чулоацам дика боашкаш, массанена хозахеталуш дика бийцар из МагӀалбика района центральни библиотечни система методиста Илиева Марема.

Вайна ховш да МагӀалбикерча автотранспортни конторе болх беш маӀача накъа вайнахъа хор йолга. Ваьъда, из хор яцацар укх отчетни концерте. Из хиннa яларе кхы а хозагӀа хургъяр МагӀалбикерча халкъа артистий отчет. Цул совгӀа, шоай программе хиннa дукха номераш кхоачаш ца еш йитар цар, хӀаьта уж номераш динагӀчарех хилаезаш а яр цар названешка хьежача. Цу гӀулакхла объективни бахьанаш да: районе ялат чуяцаш боахи, доакъар Ӏалашдеш ба тха самодеятельноста доакъашхой, яхаш бехказа бувлар МагӀалбика района культболха кулгалхой. Боккъалдар аьлча, хетачох, уж белназбовла гӀерташ дола къамальаш дар.

Из отчетни концерт Сийлахь - йоккхача Котапон 40 шу дизара хетадаь да. Из моллагӀа йола лата яц, бехктохаме хӀама да из. Из хета а деш оттаь шоай программа йиззa кхоачашъяннар МагӀалбикерча культболхлош.

Культотделе костюмаш шортта йоллаше, уж тӀа ца юхаш, духхьал шоай барзкъаща сцена тӀа бувлаш бар цхьаьбола артисташ.

Из а товш хӀама дацар. Республикa тайп-тайпарча хьакарашка, фестивалашка, призови моттигаш йоахаш, [illegible] хулаш дика йовзаш я Советски районера художественни самодеятельность. Республике веттел, лекха а довзаш лекъа а цӀи хеза я цу районера «Бешлоам» яха халхара халкъа ансамбль. Из я «Сочи-80» [illegible] Еррагсоюзни фестивала лаурeат.

Ший кхоллам боахийтам из коллективе хиннай лекхарашна долча социалистически лекхашка — Венгре, Чехословаке, цо дакъа лаьцад нохчийн гӀалгӀайн шоай лоӀамагӀа Россеха юкъебаха 200 шуи Нохч-ГӀалгӀайчен автономе хьахинна 60 шуи дизара хетадаь Москве хиннача литературни искусствайн Денашка. Цун кхоллам байзаб Ростовски областерча, Краснодарски краерча, Грузерча Ахметски [illegible].

Укх концерте а дар цу ансамбла лекхарий группо кийчдаь «Лоамашка сатессадь», «Вайнахьа доганаш», кагийча накъа группо даь «Шароевера лоамарой халхар», еррагача ансамбла коллективо кхоачашдаь «Кагархой халхар» яха халхараш. Профессиональни артисташа санна лакта товлаь гойташ сакъердаме халхараш дар уж.

Советски районерча самодеятельни артистий программе шортта дар тайп-тайпара дола вайнахъа а эрсий а иллеш. Уж иллеш доахаш бар Итум-Кхала, Варенды, Асламбек Шерипово, Улус-Керт яхача юрташкара солисташ а вокальни группаш а. Хоза дийкар концерте Итум-Кхаларча культура ЦӀен вокальни группа лоахаш хиннa «Даймохк» яха илли. Къаьстта, дег чу юхаш яр из илли дӀаоалаш йийна солистка Хасаева Марета оаз.

Зрителаша Ӏалашъате дукха [illegible] тӀоараш деттеш тӀайийцар МагӀалбикерча а Советски а районашкарча халкъа говзанчий концерташ.

Б. АВАДИЕВ.

Найсарен района бьта ЦӀагӀа закройщица йолаш Оздоева Лидас болх бу ерттъь шу совгӀа ха я. Лидас чакхъяьккхай № 26 йола Грозненски профессионально-техническе училища, цул тӀехьагӀа — закройщиций курсаш. Из я IX пятилетка ударница, дика толамаш доахаш кхоачашйир цо X пятилетка а, хьинаре къахьегаш болх бу укх пятилеткеа.

Хьанала а хьинаре а къахьегамхо я из.

СУРТА ТӀА: закройщица Л. Оздоева.

Н. ЦЕЧОЕВА сурт.

ЮХАМЕТТАОТТАДУ КЪАЬНА АРХИТЕКТУРНИ ГӀИРСАШ

Украина столице археологаш, архитектораш, искусствоведаш, геологаш, каменщикаш, плотникаш догдоахкига йоацам дӀадьнад аьнне хатълуш зиена, яхача замен памятникаш юхаметтоттадара лаьрхӀе доле белхаш деш ба. Ши шу хьалха юхаегӀай нӀс бӀаьшу хьалха Киевна чуэогӀа парадни кхоний лина Дошо ков лайерш. ХӀаьта дукха за йоацаш Киево-Печорски историко-культурни заповедника кертерча майдан тӀа дӀадоладенад древнерусски зодчества XI бӀаьшеран памятник долча Сийлахь-боккха Дайнезе тӀом лоьттача керрашна йоалаь хиначе Успенски собора реставрацион дола кийсон белхаш. Подоле, города къахьа район йолча «Киевски вохитан» юкъе уланча города къахьа район йолча Подоле хӀолзое долуш я XIX бӀаь шерарча эрсий классически стилах лоьттача Гостиний дворе контураш.

Киев.

Игорь ЗАСЕДА, АПН корреспондент.

СПОРТ

ЯХЬЕВАЬЛАР АВТОМОБИЛИСТАШ

Грозне чакхъьлар автомногоборьех йола яхьаш. Царна юкъе дакъа лоацаш яр цхьайтта команда. «Жигули» яхача легковой автомобилаца сиха маневраш еча нотбальлар ДОСААФ Ленински района спортивно-технически клуба автомобилисташ. ХӀаьта къаьст-къаьстача спортсменашта юкъе ярмача яхье нотбальлар автомобильни спорта ветеран, ДОСААФ-е Грозненски автошколера Скрипченко Александр.

КУБОК ЯЬККХАР

Тамбовера цӀеенай № 7 йолча технически училища юнармейций команда. Из дакъа лоацаш хилар «Орленок» яхача комсомольски тӀема - спортивни ловзара яххагӀча Еррагсоюзни финале. Вай лехнахоша «гражданский оборона» яхача яхьий программе хьалхара моттиг а ВЛКСМ Тамбовски обкомо хьолаь кубок а яьккхар.

Дукхача хана диллургдац бераша Советски Союза шозза Турпална, летчика-космонавтаца Г. Береговойца хиннa вӀашагӀкхетар.

А. РАШИДОВ.

ШАХМАТАШ

«Труд» яхача спортивни общества шахматни чемпионата кхоалагӀа тур чакхъьлнай. Дика толамаш а доахаш хӀандарчох хьалха ва Грозненски хьалхле яьккхара турнира призер хинна Германов. Цо эшаваь Матвеев, Штоммель, Брюхин, цудухьа кхо очко яьккхай цо.

2,5 очко я хьалхара разряд йолча Колодкине, Умаева, Лалаева.

Котбальнарашта боккъо хургъя 17—31 августе хургйолча «Брянски хьу» яхача шахматни фестивале дакъа лаца.

Р. АЛИМОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ШКОЛЬНИ РЕФОРМА

ДЕШАРХОШТА ФИЗИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАР

— Вай мехка чакхйоаккхаш латтача школьни реформа де лерхӀар да, дешар кхехара процесс сихача темпаща совдувлаш латтача общество дагӀаахара боарамта хьенна хургйола гӀулакх дар. Цу ситуацех, вертагӀдаккха безам ба са, дешархоштa физически кхетам балара лоархӀам а къаьстта лакхдуш латташ хилар, — аьлар АПН корреспондентаца къамаьл даш, СССР просвещене министра заместитела Штымало Федора. — Вайна массанена а лов, къона тӀехье физически динагӀа чӀоагӀъенна, унахцӀена, дог-уйла дика долаш дегӀаахар.

Реформа керттера лостам ба дешар хьехилга тоадар, дешархошта кхетам баларахи къахьегама уж кийчбарахи хьехулар лакхдар. ХӀанз школьни дешара программа тӀа цхьайола моттиг хоадаергъя хӀанзарча ханарча промышленни предприятешка е юрта боахаме болх бе Ӏомабера. Цхьабаькъла, къахьега Ӏомабар меллa бокха принципальни лоархӀам болаш хӀама дале а, кхы а бокхагӀа хул берий керттера къахьегам, шоко а йоацаш, дешар Ӏомадар. Ӏилмай кӀийлен тӀара эшаеш карверзаяр хиларах долча баьъдолчун лоархӀам.

Школьни реформе лаьрхӀа да физически культура занятеш хӀара денна е, хӀаьта дуьцар да урокаш телаш йоацача ханах, — дӀахо дувц министра заместитела. — Школьника дешара ди хӀама ӀотӀадахийта ца дезаш урокех диза ма дий. Цудухьа лерхӀаш да физкультуран спортен духьдухьа йола формаш дегӀахкулача керттера терраи дешара ден режима а дешар чакхдаьначул тӀехьагӀарча хана а тӀабахийта. Вай гӀертаргда физвоспитане уроко хьалушдар максимальни хилийта а. Даьча земаца хьахьокх, тахан цу урокашка, цхьан хана занятеш еш деррига бераш ца хулаш хилар, цхьадараш духхьал бӀарахьежаш латташ хул. ХӀанз укх сахьате керттердар да урок алара методика хувцар.

Из хӀама дара керда дешара шу долалуш юкъейолаю берийн кхувш боагӀарийн физиологе Институто школай хьехархойн педагогически институтий преподавателийн йоккхача группаца цхьан оттаеш латта физически кхетам балара йола дешара программа. Кердача документа къаьстта йола бацхало я хьалда йолча рекомендацей чотагӀа гуччахьара теоретически даннеш лоацъяр. Тхона хет, кердача программа дешархоша шоаш еча занятей лоархӀам лакхбергба аьлa, хӀаьта физвоспитане уровех хьахулаш дар динагӀа гуш а хургда.

Теркалду бераш сихача ловзараштa, кадай лелара тӀера хилар а. Дешархой Ӏамаргба урокаш йолаллалехь гимнастика е, бовргба дукх-духхьача физкультпаузашка, сецa ца латташ дани лелабеза переменашка. Из практика хӀанзале чӀоагӀъеннай, массалe, Белорусcе школашка, Вахьан доацаш дац «Стартов надежд» яха идея — хӀанз укх сахьате миллионаш болaш [illegible] йола бӀарччача классашта юкъера ахь цига тьахкинa хилар.

Долчча бесса аьлча, — йоах Штымало Федора, — вай деррига декхараш кхоачам боллаш белгаладаь да оттальча берийн кхуаш боагӀарийн Института рекомендацеш тӀа: бере организм лерттӀа дегӀаахара эшаш дола хӀама да хӀара денна сахьатал кӀезагагӀа йоацача хана интенсивно лелар, из хӀама дича баьъахьа да, шеко яц, кердача фега. Укхаза дика торонаш я хӀанз 13 миллион гарга бераш чулоацача, веппа аьлча, дешархой кхоалагӀа дакъа дӀахдаьча ден группай. Юхебиса 23 миллион бола дешархой цу группашка ахац, цудухьа уж цар бӀаргкӀал а дац. Амма тхьга йолаш йолча сведенех, цу берех кхо дакъа дича, башха-совгӀа эшашагӀа доацаш ши дакъа чулоац школай спортивни секцешка. Эггара бӀарзагӀа дола декхар да юхебиса дешархой хьалхоабар, уж мехъа хургбоаца хӀама дар. КӀезига дог дахац вай кхоачам боллаш шера сеть а йолаш йолча берий — кхувш боагӀарий спортивни школашка. ГӀулакх миштa латт аьлча, нагахьа санна хьалха цар дукхагӀча даьъе деш хиннар спортивни талант гучайоахилта хиппадале, хӀанз хӀара цу тайпарча школе болх беш я дукха юкхьарча кийчон группаш. Цу группана юкъевaза йиш я моллагӀча дешархочун.

Кхетадеш да, еррига хьалхашна оттаь проблемаш къестаюлургья хила йоагӀаш йола материально - технически база хуле. Вайна геттара дика хургдар, хӀара школа спортивни зали хьайиллa спортивни майдан хиача. Из хӀама атта дац. Армене, масала, дукха хӀама ца эшшаш 80 процент я шоай спортивни базаш йола школаш, хӀаьта РСФСР дика лохагӀа да из процент — 63. Беррига мохк хьайицача хӀара бӀаь школах 56 я спортивни зал йолаш, хӀаьта 40 — спортивни майда йолаш. Вай дага да хьетӀабоагӀача шин пятилеткагӀа из хьал тоадe. ХӀаьта чӀоагӀа догдоалаш да вай СССР просвещене Министерства, СССР Спорткомитето, ВЦСПС кхайкхьча «ХӀара школана — спортивни майда» яхача еррагсоюзни конкурсаца. Спортивни майдаш хьеча гӀо ду школай шефаш а, предприятейн учреждений моллектеваш, лакхерча классашкарча дешархоша.

Шеко яц, планаш кхоачаъярa кхоачам боллаш эшаргъя кийчо лакха йола кадраш. Цу даькъе дикa халонаш кийслу вайна. Школай физкультура хьехача хьехархошта юкъе 80 процент ба хӀанз юкъерен лакхерен лаьрххӀа йола образовани йола специалисташ. [illegible] хьехархой тоъаш бац, къаьстта юрташка. Занятеш вӀашагӀъехара йоккха резерв я хоадам боллаш спортивни опыт а йолаш бола лакхерча классай дешархой, физкультурни институтийн физвоспитане факультетийн студенташ. Царна, шеко а йоацаш, могаргда школьни спортивни секцешка занятеш е.

Цу гӀулакха новкъостал дергда вайна цхьайолча инициативаша а. Масала, Грузе массанахьа а ю урокаш йолалале унахцӀено тоаяра йола гимнастика, дукхагӀча даьъе локхаш музыка хул занятеш еш. ХӀаьта упражненей комплексаш хувц хӀара шишша кӀира массаза доах. Российски Федерацеи Белоруссен дукхача областашка бетта цкъа - шозза шоай дьыцанноанцца доагӀа бераш стадионе, «УнахцӀеной Денош» яхе дакъа лоацараштa [illegible].

Сентябрь бетта Ташкенте хургья еррига союзни республикашкарча бархӀ эзар гаргтача эггара дикагӀча къонача спортсменаша дакъа а лоацаш йола дешархой XVII Еррагсоюзни спартакиада финал. Уж ба Спартакиадана юкъе дакъа лаьцача дукха миллионаш болча шоай ханарчарна юкъе толашагӀа бараш.

ХӀанаье а дукха спортивни таланташ гучалъача цу тайпарча яхьаша, — аьлар ше къамаьл дах воаллаш Штымало Федора, — эггара хьалха деш дола дика дар да, цар къона поахал спорта юкъе чуувзаш хилар. Укхаза керттердар да, цига бовкхаргбола толам а боацаш, къонабараш шоаш дийна мел-б шоаc къастийтаргйоадача спортен физически культурин занятешта юкъебахар.

Къамаьл дӀаздаьд Юрий ЮРЬЕВА. (АПН).

Республика экранаш тӀа

«ПАРК»

Фуд из доттагӀал яхалга? ХӀаране шеший тайпара кхетаду из доп. «Парк» яхача фильма турпалашта юкъе бера хана ден тоссаденна хьалоагӀар а да шиj тайпара тамашийна доттагӀал. Царех цаӀ массаза а кийча ва доттагӀчоа эшшача моттиге дӀаотта, из хьаллаца хӀаьта вож, из деррига новкъостал шийна шиj новкъосто деш раьса а волаш, бакъда, доттагӀал чӀоагӀдара ше хьадеш хӀама а доацаш, массаза шийгахьа уйлаш ве. Ха дӀайода, турпалаш боккхий хул, оӀанга долча хана Ӏаха теркал ца деш дуташ хиена гӀулакхаш, тӀехьагӀа оамалаш а хила дӀаотт, деррига а «сона», аьнна хеташ ва доттагӀа.

Автораша йоах вайга цу пахья оамалех кхета, йовзаш [illegible].

ТӀахьежача низ болаш а, ираз долаш а ва аргдолаш вац Марат. ХӀаьта а массаза вай безам тӀеозаш ва ва. Из да цувах йоахна дика оамалаш цун доттагӀчунгара вайна гуш йоацилга. Эггара хьалха ший йоахо ца еш, кхычар уйла еш, цар гӀулакха оерцагӀвала кийча вола саг ва Марат. ДукхагӀча даькъе цу тайпарча дикача пахах лаьца дувцаш да Ибрагимбеков Рустама сценарех режиссера [illegible] Расима даьна «Допрос» (цу фильмана еннай СССР Паччахьаяхкен премия), «Къайлача наӀара хьалхашка», яха фильмаш. Темаш тайп - тайпара але а, чулоацам цаӀ болаш нахъа нравственни балшхаловех дувцаш да уж.

Кинокартине дакъа лоацаш я артистий дика ансамбль. Марата роль ловзаеш ва Манафов Фархад, цун доттагӀчун сурт - сибат кхоллаш — Керимов Михаил. Укхаза ловзаш ба цӀи хеза бовзаш бола Калягин Александр, Польских Галина, Садальский Станислав, Беляева Галина. Из фильм даьккхад «Азербайджанфильм», «Ленфильм» яхача шин киностуде.

«ГӀОМАРА САХЬАТ»

Дукха ха я тӀом чакхбаьнна. ХӀаьта а тӀема тӀа дувзаденна доттагӀал чӀоагӀа лоархӀаш, из лоаш ба тӀема ветеранаш. Цудухьа Ӏалашъате чӀоагӀа гӀадбаха ба «ГӀомара сахьат» яхача фильма турпалаш шоаш вӀашагӀкхетарах. Цхьан полке хинна Гребенцов Степании Паншин Николайи шоайла ца гу 20 шу даьнна. Цар дукха да дувца, дагалаца. ТӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа тайп - тайпара нийсбенаб цар вахара никъ. Вокхача боахам кулгалхо ва Гребенцов, хӀаьта Ока яхача хи тӀа мухь дӀа-хьа кхухьача барна тӀа ва Паншин...

Ӏалашъате хала да Паншина ший доттагӀа сонта волаш, мах лоархӀаш вовзаш. Эгоизма хьесале йоаниx цо вахара проблемаш а. Из ла магац къаьнача фронтовика, шийна хетар дӀа ца аьлча Ӏеаш из доттагӀчунга. КхетадергдиЙ вокхо из, могардий-те цуна ший вахара уйла е?..

«ГӀомара сахьат» яха картина вовзаш волча кинооператора Вронский Сергея режиссерски дебют я.

Фильме дакъа лоацаш ба артисташ Польских Галина, Кузнецов Анатолий, Скоробогатов Николай, Сайар Игорь, Нильская Людмила. Фильме декаш да Никин Стасен Белоусов Владимирен иллеш.

В. КОВАЛЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

14.30 — «Керданараш».
14.45 — ДезткъаьагӀча шераннара коммунисташ. Документальни фильмаш: «Цхьан хӀимаи тӀагӀоала ю уйлаш...», «Нагахь хьо директор вале».
15.30 — «Хьансара Дахла». 7-гӀа Еррагсоюзни акварела выставка.
15.53 — «Яхайтта шу дахнин боннхагӀей».
16.00 — «Керданараш».
16.45 — «Шахматни школа».
17.15 — Гор. Горькерча «Победа» яхача культура Дома халкъа инструментий оркестра концерт.
17.45 — [illegible] документальни фильм.
18.45 — «Тахан дуней тӀа».
19.00 — Мультипликационни фильм.
19.10 — Проблемаш — лехамаш — решенеш. Передаче дакъа лоацаш ба: СССР медицински промышленноста министр А. И. Мельниченко, профсоюзий курорташта кулгалдара йолча Центральни Совета председатель Н. И. Казлов. Ведущий — политически обозреватель И. А. Вознесенский.
20.00 — «Нахи дельфинаши» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 3-гӀа фильм. 1-гӀа дакъа.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артистка Е. Образцовас дӀаоала къаьнера романсаш.
22.15 — «Тахан дуней тӀа».
22.30 — «ДоттагӀал» яхача халкъашта юкъерча яхьашка. Хи чу кхуссабалар. Йайга атлетика.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зуьйрйнара гимнастика».
8.30 — Нийн оал Нина Вьесевтоас.
8.45 — «Бувзамбочунга хьежам». Художественни фильм.
10.00 — «ХӀама ца хоу Мальха городе». Мультипликационни фильм. 5-гӀа серий.
10.20 — «Мамай школа».
10.50 — Испански мотт.
11.20 — «Говза кулгаш».
11.50 — «Каникулаш». Телевизионни художественни фильм. 4-гӀа серий. «Юхе а цкъане».
13.45 — Новосибирска телевидене студе программа.
14.00 — «Финны йоаца кхийкар». Субтитрашцара художественни фильм.
15.25 — «Керданараш».
17.20 — Вераштa. Мультипликационни фильмаш.
17.50 — «Подшефни строительство» (нохчий меттала).
18.10 — Киножурнал.
18.20 — Хьуманьен-84. «Турпална культурай плантацина».
18.50 — Аьлттара мер. Д. Д. Мальсагов (гӀалгӀай меттала).
19.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчон да».
19.30 — Замон, бехьа, шораш.
20.00 — «Вийса дагьтало хийла шун, бераш!».
20.20 — «Содружество». Телевизионни журнал.
20.50 — «Халкъа муамаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Афоняньич». Телевизионни художественни фильм.
22.40 — «Керданараш».

17 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — Документальни фильмаш.
9.35 — «ДоттагӀий хьалха гӀена юкъе». Фильм-концерт.
10.20 — «Нахи дельфинаши». Телевизионни художественни фильм. КхоалагӀа фильм. 1-гӀа дакъа.
11.20 — «Керданараш».
14.30 — «Керданараш».
14.50 — Пятилетка — хӀара не гӀулакх. Телевизионни документальни фильмаш. «Арас хоаш да», «Кӏорга горизонт» (гор. Орджоникидзе, гор. Грозный).
15.40 — «Эрсий къамаш».
16.10 — «Керданараш».
16.15 — «Московски ишколла гӀулакхаш».
17.00 — Фильм — бераштa. «Юртара наниашкаш».
17.20 — «Дуней хамгай кхоллам».
17.55 — «Городе цӀей да», Новгорода 1125 шу дизарга.
18.30 — «ХӀара сурта тӀа — малх».
18.45 — «Тахан дуней тӀа».
19.00 — «ДоттагӀал» яхача халкъашта юкъерча яхьашка. Йайга атлетика.
19.30 — «Нахи дельфинаши» яхача телевизионни художественни фильма премьера. КхоалагӀа фильм. 2-гӀа дакъа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дезаш дола лукъамаш». Центральни телевидени Еррагсоюзни радиой симфонически а эстрадни а музыка оркестрай концерт.
23.15 — «Тахан дуней тӀа».
23.30 — «ДоттагӀал» яхача халкъашта юкъерча яхьашка. Художественни гимнастика. Хи чу кхуссабалар. Йайга атлетика.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зуьйрйнара гимнастика».
8.30 — «Массанена дола аьтувка», [illegible] документальни фильм.
8.35 — «Обелиск». Художественни фильм.
10.10 — «Шаддар а ха бахан ба са». Киножурнал.
10.20 — «Фредерик Шопена ладугӀаш». Фильм-концерт.
11.00 — «ДоттагӀал» яхача халкъашта юкъерча яхьашка. Йайга атлетика.
13.00 — «ХӀама ца хоу Мальха городе». Мультипликационни фильм. 6-гӀа серий.
13.40 — Английски мотт.
14.10 — «Сийначча планетана — машар». Ленинградски пионерий школьникий Дворца берий художественни коллективай концерт.
14.35 — «Яхайтта шу дахнин боннхагӀей».
15.30 — «Керданараш».
17.30 — «Хьа анайисташ».
18.00 — «Могашал» (нохчий меттала).
18.30 — Киножурнал.
18.40 — «Телехьажача мотт, кхоачаш ю, хьехар ду...».
19.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчон да».
19.30 — «Вай интернационалисташ да».
20.00 — «Вийса дагьтало хийла шун, бераш!».
20.35 — «Говзанча кхиаьр». Документальни фильм.
20.55 — М. Равель. — Ш. Перро фольтох йола пхоь фортепьяни пьеса.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тайга да». Художественни фильм.
22.50 — «Керданараш».

РАДИО

16 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаттарашка бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.22 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
9.00 — «Къахьегамхой кхиаламе даьъла: дегӀаахара фестер я». Беседа (эрсий меттала).
11.15 — «БоккхагӀчарна берах лаьцa». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гӀодла» (эрсий меттала).
11.45 — «Новосельский» совхоза звеньевойна В. Уитновна хетадаь музыкальни радиопередача (нохчий меттала).
16.15 — Концерт (гӀалгӀай меттала).
17.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
17.16 — «Патриот» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
17.31 — «Шоана, чертбахкана хьалха латтараш». Концерт (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала).
18.40 — «Халкъа контроль тӀехьожаш доттабеш из» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Прометей» яхача шерашка къахьегха литературни обрааз.
17.30 — Моттигерча авторий произведенеш.
18.01 — «Са хьанкара шекъ» яха концерт.

17 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаттарашка бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — «Вес-Бесара таналаш» Шалински района художественни самодеятельноста доакъашхой концерт (нохчий меттала).
11.15 — «БоагӀаш бола тӀехьенан лоаттабе бола дикал лакха хийцтара» (эрсий меттала).
11.30 — «Халкъий доттагӀал — литературай доттагӀал». Беседа (гӀалгӀай меттала).
11.45 — БоккхагӀчарна берал довзийтар «Кхьнча дуццачеж кхета веза». Беседа (эрсий меттала).
16.15 — «Поэзи минуташ» (нохчий меттала).
16.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаттараш лоаца (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагӀий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «ЦӀе сийгаш» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Хьанкаха кийчо а еза хьайбашна Ӏа декхийтара». Надтеречни районера передача (эрсий меттала).
18.40 — «Хьона, даьла, салтечун догӀ» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — Концерт оттадаш бе эстрада артисташ.
17.50 — Илли оал Цицишев Идриса.
18.34 — Халкъа муамаш.

ХОАТТАМ

Тахана республике гӀоллен Грозне моржаи а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 22—27, Грозне 24—26 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен моржаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш, тайп - тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 11—16, дийнахьа 19—28 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленности транспортен — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-86-64; корректорски — 2-80-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-86-64; корректорская — 2-80-88.

Газет арадува шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00166. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типографии издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3523.